

ستراتیجیه‌تین لیبوری‌نخوازتنی د زمانی کوردیدا ڤه‌کولینه‌کا پراگماتیکیه

نهاد فه‌یزوللاه عثمان و شیرزاد سه‌بری عه‌لی

کولیزا په‌روه‌ردا بنیات، زانکویا دهوك، هه‌رئما کوردستانی-عیراق

((میژوریا وه‌رگرتنا ڤه‌کولینی: 10 کانوینا دووی، 2018، میژوو ره‌زامه‌ندیا به‌لافکرئی: 12 ناداری، 2018))

پوخته

لیبوری‌نخوازتن بیافه‌کی گرنکه ژ بیافین زمانی، کو دچپته د ناف کرده‌یین ناخفتنیدا، سه‌ر ب پراگماتیکیه‌یه. نه‌ف ڤه‌کولینه هه‌ولددمت ڤه‌کولینی ل ستراتجیه‌تین لیبوری‌نخوازتنی د که‌لتووری زمانی کوردیدا بکه‌ت، کا چه‌وا هاتینه بکاره‌ینان. ڤه‌کولین ب نافونیشانی: (ستراتجیه‌تین لیبوری‌نخوازتنی د زمانی کوردیدا)، هه‌ولددمت بزانت، کا د هه‌ر باره‌کی په‌یوه‌ندییا ناسویی و ستوونیدا زیدمتر په‌نا بؤ کیژ ستراتجیه‌تین هاتیه برن، ڤه‌کولین ل دوپف رېبازا وه‌سفی شیکاری هاتیه نه‌نجامدان و بؤ گه‌هشتنا رېژمیا بکاره‌ینانا هه‌ر ستراتجیه‌تین په‌نا بؤ شیوازی ناماری هاتیه برن. نارمانجا سه‌ره‌کی ژ نه‌فی ڤه‌کولینی نه‌وه به‌یته زانین، کا د هه‌ر باره‌کی ژ بارین په‌یوه‌ندییا ناسویی و ستوونیدا کیژ ستراتجیه‌تین بؤ لیبوری‌نخوازتنی هاتیه بکاره‌ینان. نه‌ف ڤه‌کولینه ژ دوو پشکان پیکده‌یت، پشکا ئیکی ب نافونیشان: (لیبوری‌نخوازتن و ستراتجیه‌تین نه‌وی)یه، کو تیدا ب شیوه‌کی گشتی به‌حسی تیگه‌هی لیبوری‌نخوازتن و لیبوری‌نخوازتن وه‌ک کرده‌یه‌کا ناخفتنی و ستراتجیه‌تین لیبوری‌نخوازتنی هاتیه کرن و پشکا دووی یا تایبه‌ته ب (لیبوری‌نخوازتن د په‌یوه‌ندییین ناسویی و ستوونیدا).

پیشه‌کی

و دوووباره خو‌شبوونا په‌یوه‌ندییان د ناف هه‌ڤشکین ناخفتنیدا په‌یدا بکه‌ت.

2-گرنگییا ڤه‌کولینی؛

گرنگییا نه‌فی ڤه‌کولینی د هندیدایه، کو نه‌گه‌ر د زمانی ئینگلیزیدا ڤه‌کولین ل سه‌ر (لیبوری‌نخوازتنی) د زمانی کوردیدا هاتینه نفیسین، لی ب زمانی کوردی چ ڤه‌کولینین تایبه‌ت ل سه‌ر (لیبوری‌نخوازتنی) نه‌هاتینه نفیسین، زیده‌باری هندی لیبوری‌نخوازتن

1-نافونیشانی ڤه‌کولینی؛

نه‌ف ڤه‌کولینه ب نافونیشانی (ستراتجیه‌تین لیبوری‌نخوازتنی د زمانی کوردیدا)یه، تیدا هه‌ول هاتیه دان به‌حسی نه‌وان ستراتجیان به‌یته کرن، نه‌وین د ناف په‌یوه‌ندییا ناسویی و ستوونی یا بارین ژیکجیاوازا بکارده‌ین. نه‌وژی ژ پخه‌مه‌ت هندیه‌ داکو نه‌وی دلانی نه‌هلیت

بەردەوام د نافی تاکەکەسین جفاکیدا پەنا بۆ دەیتە برن و ریکەکا گرنگە بۆ نەهیلانا ئارێشەیان.

3- سنووری فەکۆلینی:

بۆ ئەنجامدانا فەکۆلینی، (100) کەسین خەلکی گۆفەرا بەھیدینی ھاتینە وەرگرتن، کو تا رادەھیکە د پێگەھشتی بوون و دیتن و بۆچوونین ئەوان د چەند بارین جیاوازدا ل دۆر لیبورینخووزتنی ھاتینە وەرگرتن.

4- ریبازا فەکۆلینی:

ئەف فەکۆلینە ب شیوەکی گشتی ل دویش ریبازا (وەسفی- شیکاری) ھاتییە ئەنجامدان، ب پشتبەستن ب شیوازی ئاماری ژبو گەشتنا ریزا بکارھینانا ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی.

5- پرسیارین فەکۆلینی:

فەکۆلین ھەولددەت بەرسقا ئەفان پرسیاران بدەت:

1- د بارئ ھەبوونا ئارێشی د نافبەرا دوو کەسین بیانیدا، زیدەتر کیز ستراتیجیەتە لیبورینخووزتنی ھاتییە بکارھینان؟

2- د بارئ ھەبوونا ئارێشی د نافبەرا دوو ھەفالاندا، پەنا بۆ چەند ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی ھاتینە برن؟

3- د بارئ ھەبوونا ئارێشی د نافبەرا خویشک و براین ئیک تەمەندا زیدەتر پەنا بۆ کیز ستراتیجیەتە لیبورینخووزتنی ھاتییە برن و ئەو ستراتیجیەت چییە؟

4- د بارئ ھەبوونا پەیدا بوونا ئارێشی د نافبەرا دوو ھەفکاراندا چەند ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی ھاتینە بکارھینان؟

5- د بارئ ھەبوونا ئارێشی د نافبەرا فوتابی و مامۆستایدا، کیز ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی ھاتینە بکارھینان؟

6- د بارئ ھەبوونا ئارێشی د نافبەرا راپھینەری و یاریکەرەکیدا، چەند ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی ھاتینە بکارھینان؟

7- د بارئ پەیدا بوونا ئارێشی د نافبەرا فەرمانبەرەکی و رێقەبەریدا، ریزەیا ئەوان ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی ئەوین ھاتینە بکارھینان، ب چ شیوەینە؟

8- د بواری پەیدا بوونا ئارێشی د نافبەرا باب و کوریدا، چەند ستراتیجیەتین لیبورینخووزتنی ھاتینە بکارھینان و ریزەیا ھەر ئیک ژ ئەوان چەندە؟

6- پشکین فەکۆلینی:

ئەف فەکۆلینە ژبلی پێشەکی و ئەنجامان ژ دوو پشکان پیکدھیت. پشکا ئیک ب نافونیشان لیبورینخووزتن و ستراتیجیەتین ئەوئ، کو ئەفان تەوهران ب خۆفە دگريت: (لیبورینخووزتن)، (لیبورینخووزتن وەك کردەیا ناخفتن)، (رەگەزین سەرەکی یین لیبورینخووزتن)، (لیبورینخووزتن و ئاستین ئەوئ)، (سەرپێچی و ئاستین ئەوئ)،

ل دۆر شروڤه کرنا تیگه هی لیبوریخوازتنی، دبیت چەند شروڤه کرن و دبیتن بۆ ئەفی تیگه هی هەبن، ئانکو دبیت کەسەک هوسا هزربکەت کو لیبوریخوازتن دەربرینەکا هەستدارە و کەسەکی دی دبیت هزربکەت کو دانپیدانە ب شاشییهکی. (Robin, 2008:360) ئانکو ل دەمی کەسەک پەشیمان دبیت ب ئەنجامدانا شاشییهکی، رادبیت لیبورینی ژ کەسی بەرامبەر دخوازیت، داکو زیانی یان چ کیشەیان بۆ دروست نەکەت. (عەبدولواحید موشیر دزهی، 2009: 17) وهکو ل دەمی کەسەک دبیزیتە کەسەکی دی:

ببوره، ئەز خەلەت بووم.

ل دۆر پیناسەیا لیبوریخوازتنی زانایان ب چەند شیوهیان پیناسەکریه. وهکو:

1- (کوهین) دەربارە ی پیناسەیا لیبوریخوازتنی دبیزیت: لیبوریخوازتن ئەو جوهره لیدوانن، ئەوین ژ ئەنجامی نازارەکی دروستدبن، ئەفجا چ ب مەبەست بن یا بی مەبەست بن. (Cohen, 1999:72)

2- (گارکیا) لیبوریخوازتنی ب ئەفی رهنگی پیناسەدکەت: لیبوریخوازتن ب جوهره روهنکرهکی دهیته پیشکیشکرن بۆ کەسەکی هاتبیتە کارتیکرن یان ئیشاندن ژ کار و کریارین کەسەکی دی، بیی هەبوونا هیچ نیازهکا شەرانگیژ، کو ب دەربرینا پەشیمانییقه یاگریدای بیت یان دانپیدانانەکا ئاشکەرایه بۆ ئەوی ئیشاندا کەسی بەرامبەر و ل گەل

(لیبوریخوازتن و رەوشتبەری) و (ستراتیجیەتین لیبوریخوازتنی).

پشکا دووی ب نافونیشان (لیبوریخوازتن د پەیهوهندیین ئاسویی و ستوونیدا)، کو دوو تەوهران ب خوڤه دگریت، ئەوژی ئەفەنه: (لیبوریخوازتن د پەیهوهندیا ئاسویدا) و (لیبوریخوازتن د پەیهوهندیا ستوونیدا)

پشکا ئیکی؛ لیبوریخوازتن و ستراتجیەتین ئەوی

-لیبوریخوازتن:

لیبوریخوازتن کریارەکه د هەمی کەلتوور و جفاکاندا هەبوونا خو هەیه. ئەف کریارە ل دەف هەمی کەلتوور و کەسان وهکو ئیک ناهیتە تەماشەکرن، لی ب گشتی ب کارەکی باش و ئەرینی دهیته دانان.

لیبوریخوازتن ب تنی ژ دەربرینەکا سادە وهکو (ببوره) پیکنه هاتییه. بەلکو چەندین شیواز و ریکین لیبوریخوازتنی هەنه. د پرۆسیسا لیبوریخوازتنیدا تیبینیا دوو خالان دهیته کرن:

1- ل دەستپیکي پیدفییە تۆ یی هویربین بی، دەربارە ی دانا دەربرینین هەستدار و ناخفتنان ل دۆر هەر شاشییهکی.

2- ب شیوهیهکی گونجای واتایا ل پشت لیبوریخوازتنی ئاریشی دیاربکە ی. (Robin, 2008:360)

ژ ئەنجامی ئەفان هەمی پیناسەیی ل سەری دشیانداپە بیژین: لیبۆرینخووزتن بریتییه ژ ئەوان کەرەستین زمانی ئەوین سەرپێچکاری ژبەر پەشیمانبوونا ئەوی ب کریری رادبیت ب داخووزکرنا لیبۆرینی ژ کەسی سەرپێچی ل گەل هاتییه کرن.

-لیبۆرینخووزتن وهك كردهيا ئاخفتنی؛

ئارمانجا تیۆرا كردهيا ئاخفتنی شروڤهكرنا ئالوگۆركرنا زمانیه دەربارەى ئەوی كارتیكرنی ئەوا ل سەر ئاخفتنكەرى و گوهدارى دروستدبیت. ئوستن ب دامەزرینەرئ تیۆرا كردهيا ئاخفتنی دهیتە هژمارتن، ئەو بانگەشەیا هندی دكەت، كاری راپەراندن (performative) و كاری رانهپەراندن (constative) ژ دوو كردهیین سەرەكى یین ئاخفتنی دهینه هژمارتن. كاری رانهپەراندنی ژ ئەوان ئاخفتنان پیکهاتییه ئەوین دەربارەى راستیان دهینه بریاردان و ئەف جوړه ئاخفتنه نابنه ئەگەرئ چ كارو رەفتاران. ژلایهكى دیقه كاری راپەراندنی ژ ئەوان ئاخفتنان پیکهاتییه كۆل سەر كهیفخوشیئی یان ژى ل سەر كارو رەفتارین ئەوان دهینه هەلسەنگاندن. ئەف هەردوو جوړین كردهیین ئاخفتنی ب بنچینهیی پۆلینكرنن زمانی دهینه هژمارتن، كۆ دبنه ئەگەرئ شروڤهكرنهكا كویر یازمانی. (148 austin,1962:

دەرپرینا پەشیمانیئی بۆ فهگەراندنا پەیهوهندییان وهكى بەرى هەین.

(Garcia, 1989:44)

3- (گوفمان) سەبارەت پیناسەیا لیبۆرینخووزتنی دببیت: ئەو ئامازەپیکرنه كو تاكهكەس ب ریکا ئەوی دابهشی دوو پارچان دبیت، پارچهك ژى تاوانباربوونه ب سەرپێچیئی و پارچهكا دی خو جوداكرنه ژخەلهتیئی و دووپاتكرنا باوهریئییه ب یاسایین سەرپێچیئییه.

(Goffman,1972:113)

4- (هولیس) دیاردكەت كو لیبۆرینخووزتن كردهكا ئاخفتنییه ژبو پارزتنا رومهتا B دهیتە گوتن، بۆ مەبهستا چارهسەركرنا سەرپێچیا ئەوی كەسى ژى بەرپرسيار و ب ئەفی شیوهی دووباره فهگەراندنا هەفسەنگییه د نابهرا A, B دا. A ئەو كەسه ئەوی لیبۆرینی دخووزیت، و B ئەو كەسهیه یی سەرپێچی ل گەل هاتییه کرن. Holmes, (1990:159)

5- (جیل) ددهته دیاركرن كو لیبۆرینخووزتن داخووزكرنه د بەرسفدانیدا ژ پیخه مەت پەشیمانبوونی و ئەو كەرەستەنه ژبو بەرپرسياركرنا كەسین سەرپێچكار د ناف كۆمەلگەهیدا و هوسا ئەو هندهك ژ گرنتیئی ددن كو سەرپێچكار د داهاتیدا دی خو ژ شەرمزاربوونی دویر راگریت و دبیت ببیتە ئەگەرئ بهیزبوونا كۆمەلگەهیی. (24: 2000,

Gill)

نه، یان ژی دانپیدانی ب بهرپرسیاره‌تییی یان توندوتیژییی بکته یان نه‌کته. ژبه‌رهندي ژی لیبورینخوازتن د نه‌فی باریدا رۆله‌کی کاریه‌گر وه‌کی خاله‌کا گرنگا ره‌وشته‌رزییی دگپ‌ریت. (Cohen & Olshtain, 1983:20) لی ژلایه‌کی دیقه، هنده‌ک جارن ژی کرده‌یا ناخفتنا لیبورینخوازتنی ژبو سوپاسییکرنا که‌سی به‌رام‌بهر دهیته بکارهینان. (Ayad, 2017: 80) بو نمونه نه‌گه‌ر که‌سه‌ک هاریکارییا که‌سه‌کی دی بکته. وه‌کی (گلاسه‌کی ئافی بده‌تی، ده‌ستی ئه‌وی/ ئه‌وی بگریت و ژ عه‌ردی راکه‌ت، پیل‌ا‌فا ئه‌وی/ ئه‌وی بو بدانیت...هتد) و ب تایبته‌ت ژی نه‌گه‌ر ئاستی ئه‌وان یی کومه‌لایه‌تی نیژیکی ئیک بیت، نه‌ف جوړه لیبورینه دهینه گوتن مینا (نه‌نه ببوره، نه نه تو ب خودی وه‌نه‌که، قوسیرییی عه‌فوکه، عه‌فو عه‌فو...هتد) کو نه‌فه هه‌می بو مه دیاردکته کو مه‌رج نینه، ل ده‌می لیبورین دهیته خوازتن هه‌می ده‌مان سه‌رپچی هاتبته کرن، به‌لکو گه‌له‌ک جارن لیبورینخوازتن بو که‌سه‌کی ژ نه‌نجامی نه‌نجامدانا قه‌نجیه‌کی دهیته‌دان.

– پراگماتیک و لیبورینخوازتن:

باچمه‌ن دده‌ته دیارکرن کو شیانیی پراگماتیکی ژ خاله‌کا گرنگا ئافاکرنا زمانه‌کی پروفیشنال دهیته هژمارتن. تیگه‌هشتین پراگماتیکی ئامازه‌یی دده‌نه تیگه‌هشتنا زمانی ناخفتنی و شروقه‌کرنا هه‌ست و هه‌لوپستین

فه‌یله‌سوفی ئه‌میریکی سیرل کرده‌یین ناخفتنی دابه‌شی پینج جوړان دکته، نه‌وژی نه‌فه‌نه: (دانا فه‌رمانان (Directives)، دانا بپریان (declarations)، دانا لی‌دوانان (Assertives)، ده‌رپینا هه‌ستان (expressives)، دروستکرنا په‌یمانان (commissives)). (عه‌بدولواحید موشیر دزه‌یی، 2011: 56-57) لیبورینخوازتن دچپته د ناف کرده‌یا ده‌رپینا هه‌ستاندا، (شیرزاد سه‌بری عه‌لی، 2014: 201) و (قیس کاکا توفیق، 1995: 59) کو رۆله‌کی کاریه‌گر د ناف په‌یوه‌ندییی مروفیدا وه‌کی کریاره‌کا ناخفتنی بو پارازتنا سه‌روچاف یان شکومه‌ندییی گپ‌رایه. ژ به‌رهندي یاگرنگه بزانیی کا لیبورینخوازتن چیه و چه‌وا دهیته بکارهینان. کریارا لیبورینخوازتنی ژ چاره‌سه‌رین کرده‌یین ناخفتنی دهیته هژمارتن، ب واتایا هندي کو ناخفتنکه‌ر ب رپکا نه‌فی کرده‌یی هه‌ولده‌ت سه‌روچاف و رۆخساری خو ژ به‌ر کریاره‌کا نه د جهی خودا بپاریزیت. (Searle, 1969: 12-20) (کوهن) و (ئولشتن) دیاردکهن، کو لیبورینخوازتن وه‌کو کریاره‌کا ناخفتنی د ناقبه‌را دوو پشکداراندا په‌یدادبیت، کو ئیک ژ ئه‌وان پشکداران چافه‌ریدکته یان هه‌ستپیدکته کو ژه‌ه‌ژییه قه‌ره بو بهیته کرن یان ژی بو بهیته روه‌نکرن ژ به‌ر ئه‌وی سه‌رپچییا ژلایی که‌سی به‌رام‌بهره‌ده‌ره‌ی ئه‌وی هاتیه نه‌نجامدان. د نه‌فی بارودوخیدا، ئیک ژ پشکداران یی نازاده کو لیبورینی بخوازیت یان

1-سهرپچکار (offender) : ئەو کەسی بەرپرسیار ب ئەنجامدانا چەند سهرپچیان، یان ژى هەست ب بەرپرسیارەتییی ب شیوهیهکی راستەوخۆ یان نەرستەوخۆ ژبو کارهکی هاتییه ئەنجامدان دکەت.

2-زوللیکری (offended): ئەو کەسی کاریگه‌ریا خراب لیبووی، یان دبیت بهیته کارتیکرن، یان ژى هەست ب هندی دکەت، کو کارتیکرن ژ لایی سهرپچکاریقه لی هاتییه کرن.

3-سهرپچی (offence): کو دبیت سهرپچییه‌کا راست بیت و هاتبیته ئەنجامدان، یان ژى یا فهشارتی بیت، یان ژى ب تنی هەستکرن بیت ب سهرپچییی.

4-چاره‌سهری (remedy): ئەفه‌زی تیگه‌هشتن و بەرپرسیارەتییا وه‌رگرتنا ئەوئ سهرپچییی و نیشان‌دانا (په‌شمانی) بییه.

-لیبورینخوازتن و ئاستین ئەوئ:

1-لیبورینخوازتن د په‌یوه‌ندییا ئاسویدا:

لیبورینخوازتن د نافه‌را دوو کەسین د ئیک ئاستی جفاکیدا، دمینه‌ ل سهر ئاستی ئەوئ سهرپچییی و ئەوئ په‌یوه‌ندییا د نافه‌را سهرپچکاری و زوللیکریدا هەى. هه‌روه‌کی (نادالیه- Al-Adaleih) بانگه‌شه‌یا هندی دکەت، کو داخوازا لیبورینی د نافه‌را دوو کەسین بیانیدا زیده‌تر رویدده‌ت و ده‌یته بکاره‌یان ژ دوو کەسین نیژیکی ئیک. وه‌کو هه‌فالان، چونکی

ئاخفتنکەری. هه‌روه‌سا ئاماژه‌یا شیان و مه‌به‌ستا ئاخفتنکەرییه ژبو هه‌لبژارتنا به‌رسفدانه‌کا گونجای، ژبه‌ر هندی دبیزن کو د پراگماتیکیدا پیدفاییه گوهدار شاره‌زای تیگه‌هشتنه‌کا باش یا پیزانینین زمانانی بیت. وه‌کی په‌یفین

فه‌ره‌هنگی و سینتاکسی و زانیاریین نافه‌روکی. وه‌کی رۆلی په‌یا جفاکییا ئاخفتنکەری. (87):

(Salehi, 2013) د ئەفی باریدا (باروون) شیانین پراگماتیکی دده‌ته پیناسه‌کرن کو زانینا سه‌رچاوه‌یین زمانفانییه کو دبه‌رده‌ستن د زمانه‌کی دیارکریدا ژبو تیگه‌هشتنا مه‌به‌سته‌کا دیارگری یان زانینا شیوه و دیمه‌نه‌کی به‌رچافی کرداره‌کا ئاخفتنییه و ل دوماهییی زانینا بکاره‌ینانا نافه‌روکه‌کا ریکخستییه د سه‌رچاوه‌یین زمانیدا. (48 : Kaya, 2012).

ئاشکه‌رایه کریارا لیبورینخوازتنی دبیته ئەگه‌ری تیگچوونا رۆخساری پوزه‌تیف یی ئاخفتنکەری، هه‌ر ژبه‌ر ئەفی ئیک ئەف کەسه پیدفی ب ئاسته‌کی بلندئ لیبورینخوازتنی و ستراتیجیه‌تین ئەوییه، داکو بشیت لیبورینخوازتنه‌کا باش و گونجای ده‌ربریت و ئەف کەسه به‌یته پارازتن ژ ئەگه‌ری تیگچوونا رۆخساری.

-ره‌گه‌زین سه‌ره‌کی یین لیبورینخوازتنی:

ده‌رباره‌ی ره‌گه‌ز و پیکه‌ینه‌رین هه‌ر لیبورینخوازتنه‌کی، زانا ئەفان خالین ل خواری دده‌نه دیارکرن: -44: Deutschmann, 2003

نه‌بیت، کو ئاریشه یا مه‌زن بیت، بۆ مه‌به‌ستا دووباره چاککرنا ئه‌وی ئاریشه ل ئه‌وی ده‌می لی‌بورین ده‌یته خوازتن. ئه‌ف ده‌برینین لی‌بورینی د که‌لتووری کوردیدا ژ ئه‌گه‌ری جوداهیا ره‌گه‌زین نیر و می ب دوو شیوه‌یین ژ ئیکجودا دیاردین، ئه‌وژی ژ به‌ر ره‌گه‌زی می پتر ژ زه‌لامی خودان سۆز و عاتیفه‌یه. د ئه‌نجامدا ئه‌ف ره‌گه‌زه ده‌برینین تاییه‌ت یین ئاخفتنی ب ره‌فتارین خۆفه د ناف کومه‌لگه‌هیدا بکاردهین. بارا پتریا جاران ئافره‌ت ل ده‌می لی‌بورینخوازتنی، ده‌برینین خۆ تاوانبارکرنی و شه‌پرزهبوونی بکاردهینیت کو ئه‌فه هه‌می نیشانین بی‌هیزی و بی‌ده‌سته‌ه‌لاتیا ئه‌وی دیاردکه‌ن. (fareeq, 2014 : 245)

پیدفیه ئه‌وی چه‌ندی بیژین، ئه‌گه‌ر ئه‌و ئاریشه د نافه‌را دوو هه‌فالاندا یا مه‌زن بیت، وه‌کو ل ده‌می ترومبیل هه‌فالی خۆ تووشی رویدانه‌کی بکه‌ت یان لاپتوپ یان موبایلا ئه‌وی بشکینیت، د ئه‌فی ده‌میدا باراپتریا جاران هه‌فال داخووا لی‌بورینی ژ ئیک دخوازن، سه‌ره‌رای شروقه‌کرنا بارودۆخی رویدای و به‌لین ژی ده‌یته‌دان ژلای کسه‌ی سه‌رپێچکارفه ژبۆ دووباره چاککرنا ئه‌وی تشتی، به‌لی ئه‌گه‌ر ئه‌و دوو که‌س دبیا‌ی بن دبیت ژ به‌ر ئاریشه‌کا زۆرا بچویک مینا ل سه‌ر جاده‌یی ملین ئه‌وان ب یه‌کبه‌فن یان برینا په‌یفا کسه‌ی به‌رامبه‌ر، ل ئه‌وی ده‌می لی‌بورین ده‌یته خوازتن. (Al- Adaleih, 2007: 190)

لی‌بورینخوازتن هه‌فالان دبیت گه‌له‌ک جاران هوسا به‌یته دیتن، کو گه‌له‌ک دژوارتر و ب ژانتریت ژ ئه‌وی ئاریشه‌یا رویدای، ژ به‌ره‌ندی ژی هه‌فال هه‌ولده‌ن ب ریکا لی‌بورینخوازتنه‌کا بترانه‌فه په‌یوه‌ندیین خۆ دووباره خۆشبه‌نه‌فه. ئه‌ف لی‌بورینخوازتنین ب گالته‌جاری د بارودوخه‌کی هه‌فالینیدا ده‌ینه گوتن، کو جو‌ره خزمایه‌تییه‌کی ب خۆفه‌دگریت و ئامازه‌یی دده‌ته ئه‌وی نیزیکییا د نافه‌را ئه‌وان که‌ساندا د ناف کومه‌لگه‌هیدا هه‌ی. ئه‌ف جو‌ری لی‌بورینخوازتن گالته‌جاری دبیزنی ترانه‌) (Al-Adaleih, 2007: 190) و هه‌روه‌کی (لی‌ج- G. Leech) دده‌ته دیارکرن " ئه‌فه ئه‌و ریکه‌یا دبیزنی: ئه‌م د پیدفی نینین، کو ژبۆ هه‌فدوو ب ره‌وشت باخفین، ئه‌ز دشیم ته‌ کیم بکه‌م، و تو ژی وه‌کو ترانه‌ دی سه‌ره‌ده‌ریی ل گه‌ل که‌ی. کو ئه‌فه‌ژی ئه‌وی چه‌ندی دگه‌هینیت، ئه‌م هه‌فالین باشین". (Leech, 2014: 101) دیسا (سوگیموتو) دده‌ته دیارکرن، کو هندی په‌یوه‌ندیین د نافه‌را سه‌رپێچکار و ئه‌و که‌سی هاتیه ئیشانندا د نیزیک بن، دی ب سانه‌یتر و ب سینگه‌کی به‌رفره‌تر ئه‌و داخووا لی‌بورینی ژلای زوللیکه‌ریفه هیه‌ته پیشوازیکرن. (Sugimoto, 1999:67) د که‌لتووری کوردیدا ده‌برینین لی‌بورینخوازتنی د نافه‌را دووکه‌سین نیزیکی ئیکدا وه‌کو هه‌فالان گه‌له‌ک ب کیمی ده‌یته دیت، ب تنی د هنده‌ک بارین تاییه‌تدا

2- لیبوریخوازتن د په‌یوه‌ندییا ستوونیدا؛

دیارکرن کو نه‌و که‌سین خودان پله‌یه‌کا به‌رزا جفاکی، ل‌گه‌ل که‌سین ناسایی د بارودوخه‌کی نه‌یی ن‌ارامدا دبنه نه‌گه‌ری هندئ کو که‌سین ناسایی داخو‌زا لیبوریخی ژ نه‌وان بخوا‌زن یان ل‌پاساو هی‌نانه‌کی بگه‌رن دا‌کو ژ نه‌وی بارودوخ‌ی رزگار‌بین. (Aquino, etal, 2006: 653) د که‌لتووری کورده‌واریدا ل‌ده‌می په‌یدا‌بو‌نا ناریشه‌کی د ن‌افه‌را که‌سه‌کین ناسایی یان بچویک ب‌ته‌مه‌نین خو‌فه به‌رام‌به‌ر نه‌و که‌سین خودان پله‌یین بلند و مه‌زن‌تر وه‌کی (دایک، باب، برای مه‌زن، خویشکا مه‌زن، مام، خال، خاله‌ت، مه‌ت...ه‌تد) بارا پ‌ت‌ریا جار‌ان ژ لای‌ی نه‌وان که‌سین بچویک یان ن‌اسایی‌فه لیبوریخوازتن ده‌یته ب‌جه‌هینان، چونکی که‌لتووری کور‌دی. یی‌ پره ژ ریزگرتنی و شه‌رمی، ب‌تایبه‌تی به‌رام‌به‌ر که‌سین مه‌زن و خودان پله‌یین به‌رزین جفاکی : Fareeq, 2014 (87) ژبه‌ر هندئ ژی چه‌ند پله‌یا جفاکیا که‌سی سه‌رپ‌چکار یا بلندبیت، گه‌له‌ک ب‌کی‌می ده‌یته دیتن، کو لیبوریخی بخوا‌زیت. هندئ که‌سی زوللیکرییه، ل‌ده‌می په‌یدا‌بو‌نا ناریشه‌کی ل‌گه‌ل که‌سین پله‌یین نه‌وان بلند د ن‌اف جفاکیدا، چه‌زناکه‌ن ل‌چاره‌سه‌ریی بگه‌رن و لیبورین ژ نه‌وان به‌یته خوا‌زتن، چونکی نه‌گه‌ر سه‌رپ‌چکار ریشه‌به‌ری نه‌وی بیت و که‌سی زوللیکری، ل‌چا‌فه‌رییا لیبوریخوازتنی بیت ژ که‌سی خودان پله‌یا بلند د ن‌اف جفاکیدا؛ دبیت کاری نه‌وی

جیاوازییا پله‌یین جفاکی د ن‌افه‌را زوللیکری (offended) و سه‌رپ‌چکار (offender) دا د باره‌کی سه‌رپ‌چی یی‌ تایبه‌تدا روله‌کی کاریگه‌ر ل‌سه‌ر په‌یوه‌ندیین نه‌وان هه‌یه و ده‌یته پیش‌بینی‌کرن کو لیبوریخوازتنه‌کا کارتیکه‌ر ژ که‌سه‌کی بو‌ که‌سه‌کی دی دروستبیت. د نه‌فی بواریدا (کیگه‌ر) دده‌ته دیارکرن، نه‌و که‌سین خودان پله‌یه‌کا مه‌زن و بلند د ن‌اف جفاکیدا وه‌کی ریشه‌به‌ران، ب‌زه‌حمه‌ت دبینن کو لیبوریخی بخوا‌زن، ن‌انکو دانپ‌یدانانی ب‌خه‌له‌تیا خو‌ بکه‌ن، ژبه‌رکو نه‌و دترسن وه‌کو که‌سه‌کی نه‌یی کاریگه‌ر یان کی‌م به‌ینه پیش. (kiger, 2004: 57-62) ل‌دویف باوه‌را پ‌ت‌ریا جفاکین جیهانی، هوسا نیشا مه‌دده‌ن، کو ره‌فتارین تاکه‌که‌سی ل‌دویف پله‌یین جفاکی ده‌ینه دیارکرن. بو‌نموونه تاکه‌که‌سین خودان پله‌یین نزمین جفاکی. وه‌کی (پاله، که‌سین ته‌مه‌ن بچویک. وه‌کو خویشک و برا یین بچویکتر...ه‌تد) چا‌فه‌ری ژی ده‌یته کرن داخو‌زا لیبوریخی ژ که‌سین خودان پله‌یین جفاکی یین ژ خو‌ بلندتر بکه‌ن وه‌کی هو‌ستا، ریشه‌به‌ری کاری، یان ژی هه‌ر که‌سه‌کی دی کو خودان ته‌مه‌نه‌کی مه‌زن‌تر بیت ژ که‌سی لیبوریخوازتی. وه‌کو دایک و باب و برا و خویشکین مه‌زن...ه‌تد. (Mulamba. K, 2009: 553). هه‌ر ژبه‌ر نه‌فی چه‌ندی ژی (نا‌گوینو) پشته‌فانیی ل‌نه‌فی بو‌چوونی دکه‌ت و دده‌ته

کارتیکه‌ر و کاریگه‌رتن ژ یا ته‌خین نزمین
جفاکی (Ayad, 2017 : 96)

-سه‌رپیچی (offence) و ئاستین ئه‌وی:

ب شیوه‌یه‌کی گشتی کریارا لیبورینخوازتنی ژ
ئه‌نجامی په‌یدابوونا ئاریشه‌یه‌کی دیاردبیت، هه‌ر
ژبه‌ره‌ندی ژی جوړ و ئاستین ئه‌فان ئاریشان ل
سه‌ر سروشت و توندوتیژیا په‌یدابوونا ئه‌وی
ئاریشی دهینه دیارکرن. بو نمونه
لیبورینخوازتن بو راوستانا ئاخفتنا که‌سه‌کی د
دهمی ئاخفتنیدا دهیته پیشکیشکرن، دی یا
جیاوازبیت ژ ئه‌وی لیبورینخوازتن بو که‌سه‌کی
کو هاتبیته ئیشانان یان دهست یان پی‌یه‌کی
ئه‌وی هاتبیته شکاندن.
(Deutschmann, 2003: 265).

ژماره‌کا زورا فه‌کولینان تیشک ئیخستییه
ل سه‌ر په‌یوه‌ندییا د نافه‌را لیبورینخوازتنی و
تیورا ره‌وشتیدا، ئارمانجا تیوری ب خوژی
دووپاتکرنا په‌یوه‌ندییا د نافه‌را ئاست و جوړین
لیبورینخوازتن و توندی و دژواریا ئه‌وی ئاریشا
کو ژ لایئ که‌سه‌کیفه هاتبیته ئه‌نجامدان،
ژبه‌ره‌ندی ژی، هندی ئه‌و ئاریشه توند و تیژتر
بیت، پیدقییه لیبورینخوازتنی ژی باشتر و
کاریگه‌رتربیت، له‌وما ژی چه‌نداتی و حکمه‌تا
ئه‌وی ره‌وشتبه‌رزبیی کو د کرده‌یا ئاخفتنیدا
لیبورینخوازتنیدا کار پی‌یه‌کی هاتبیته کرن، دقیت ل
جهی ئاستی توندوتیژیا ئه‌وی ئاریشی بیت.
(Ayad, 2017:94) پۆلینکرنا جوړ و ئاستین

بکه‌فیه‌ ژیر هه‌ره‌شی، هه‌ر ژبه‌ر هندی ژی
زوللیکرییی خودان پله‌یا نزم جفاکی، دبیت
هزربکه‌ت کو ب مفاتره ئه‌گه‌ر په‌یوه‌ندییین
ئه‌وی ل گه‌ل که‌سی سه‌رپیچکاری خودان پله‌یا
به‌رزا جفاکی ب باش بمین، بییکو کریارا
لیبورینی بهیته ئه‌نجامدان، هه‌ر وه‌کی د گه‌له‌ک
فه‌کولینان ژیدا هاتبیته دیتن، کو ل دهمی که‌سی
سه‌رپیچکاری خودان پله‌یا به‌رزا جفاکی
خه‌له‌تییه‌کی دکه‌ت، دانپیدانا ئه‌وی دبیته پتر
جهی به‌حسکرنی و ل سه‌روچاڤین ئه‌وی پتر ژ
که‌سی زوللیه‌تیه‌کرن دیاردبیت، خه‌لکی
ده‌وربه‌ر ژی پتر هه‌ست پیدکه‌ت، کو ئه‌گه‌ر ئه‌م
به‌راوردبکه‌ین ل گه‌ل که‌سه‌کی خودان پله‌یه‌کا
نزم جفاکی کو کیتر ل سه‌ر سه‌روچاڤین ئه‌وی
دیاردبیت. (Ayad, 2017 : 97)

ل دهمی که‌سه‌کی خودان پله‌یه‌کا نزم،
لیبورینی ژ که‌سه‌کی خودان پله‌یه‌کا به‌رز
دخوازیت، ژبه‌ر ئه‌گه‌ری هه‌ر سه‌رپیچییه‌کا
هه‌بیت، ل فیوری دبیت داخووا لیبورینا ئه‌وی
ره‌تبه‌کته، به‌روفاژی ل دهمی که‌سه‌کی خودان
پله‌یه‌کا به‌رزا جفاکی داخووا لیبورینی ژ
که‌سه‌کی خودان پله‌یه‌کا نزم دکه‌ت، ئیکسه‌ر
دهیته وه‌رگرتن، چونکی که‌سی زوللیه‌تیه‌کرن
ل فیوری ل جهه‌کی به‌رز نینه، کو لیبورینا
که‌سی خودان پله‌یا بلند ره‌تبه‌کته، ژ به‌ره‌ندی
ژی ئه‌م دشین بیژین، لیبورینخوازتنی ژ لایئ
که‌سین جفاکییین بلندفه دهیته گوتن، گه‌له‌ک

ل دهمی ئەم باس ل لیبوریخوازتنی دکهین، پیدڤییه چه‌مکی (ره‌وشتبه‌رزی)یی ب به‌رچاڤ بهیته وەرگرتن، کو ل ئەفان چەند سالین دو‌ماهییی بوویه جهی فه‌کولین و گه‌نگه‌شا کارلیکه‌رین مروڤایه‌تی. تیورا (براون) و (لیقنسن)ی ئەوا باسی، نه‌هیلا‌نا ره‌وشتبه‌رزییا خراب و پشتگیریا ره‌وشتبه‌رزییا پوزه‌تیش دکهت، گه‌له‌کا گرنگه، به‌لی ئەفه‌ژی یا بی ناریشه نه‌بوو، چونکی دهربرینا لیبوریخوازتنی، نامیری نیشان‌دانا دهربرینا ب مه‌به‌ست دهیته بکارهینان، وه‌کو دهربرینا په‌شیمانیی ژبو داخو‌زییا لیبوریخوازتنی یان ژی ژبو داخو‌زا لیخوشبوونییه، دبیت هوسا دیاربیت کو یا باشه ئەگه‌ر ئەف ستراتییجه‌ته بهیته بکارهینان، چونکی ریکه‌کا هه‌ره باشه ژبو دووباره خو‌شبوونا په‌یوه‌ندیان و ئارامکرنا ده‌روونی که‌سی هاتییه کارتیکرن یان زولم لی هاتییه کرن، به‌لی ل فی‌ری فه‌کوله‌ران ب هه‌فرا بیرو بو‌چوونین خو داينه دهرباره‌ی کا ره‌وشتبه‌رزی چیه و نه‌شیاینه ب دروستی ره‌وشتبه‌رزییی شروڤه‌بکه‌ن، هه‌روه‌سا هوسا دیار نینه، کو دهربرینا ناڤچاڤان و رو‌خساری چه‌مکه‌کی بکارهاتی، یی جیهانی بیت، ئانکو ژلای هه‌می کومه‌لگه‌ه و که‌لتوورین جیهانیفه وه‌کی ئیک سه‌رده‌ری ل گه‌ل بهیته کرن (Fraser, 1990 : 230). هه‌ر وه‌کی (براون) و (لیقنسن)، ئەوی سه‌رده‌رییی ل گه‌ل

ناریشه‌یان ژلای (هولیس)فه هاتینه ئەنجام‌دان، کو ب دابه‌شکرنا ناریشه‌یان ل سه‌ر جیاو‌زییا ئاستین سه‌نگی و گرنگیا ئەوی ناریشه‌یا سه‌ره‌ل‌دای رابوو‌یه، ب ئەفی ره‌نگی ل خواری: (holmes, 1993: 91-116)

1- سه‌رپ‌چیا روه‌ن: وه‌کو ل دهمی بی مه‌به‌ست ملی خو ل ملی نیکی بده‌ی. ژبیربکه‌ی کو تله‌فونا خیزانا خو بکه‌ی. یان قه‌له‌می هه‌فاللی خو به‌رزه‌که‌ی. د ئەفی حاله‌تیدا گه‌له‌ک ب کیمی لیبورین تیدا دهیته خوازتن.

2- سه‌رپ‌چیا ناڤنجی: وه‌کو ل دهمی بی مه‌به‌ست ئیک چاڤه‌ری ته بمینیت و تو گ‌یرو بی یان ژبیربکه‌ی کو ته واجبی خو یی چیکه‌ی یان ل وانایا ئیک ته‌خیر بی. د ئەفی بارودو‌خیدا ریزه‌یا داخو‌زا لیبورینی گه‌له‌کا زوره، کو که‌سی سه‌رپ‌چکار ل که‌سی زولم‌یکری بکه‌ت.

3- سه‌رپ‌چیا به‌یز: وه‌کو ل دهمی پی که‌سه‌کی د یارییدا بشکینی یان ل دهمی کیمکرنا که‌سه‌کی ب دژواری د روینشته‌کی یان گه‌نگه‌شه‌کید...هتد. ئەف بارودو‌خه پیدفی ب لیبورینخوازتنیییه.

4- سه‌رپ‌چیا دژوار: وه‌کو ل دهمی زیانی ل مالی که‌سه‌کی دی بده‌ی. بو نمونه وه‌کو ترومیلی، کومیپوته‌ری. ئەف باره ژ هه‌می بارودو‌خین دی یی جیاو‌زه کو ب هه‌ر ره‌نگه‌کی هه‌بیت دفیت لیبورینخوازتن بهیته کرن.

-لیبورینخوازتن و ره‌وشتبه‌رزی:

- داخوآزا لیبوری نی دکمه: کو دهیته هژمارتن ژ
ستراتیجیه‌تین فهومی د زمانی کوردیدا ژبو
پیشنیارکرن لیبوریخوآزتنی.

- ببوره: نه‌فه ب دهربرینین نه‌فه‌رمییین
به‌ربلاڤ د زمانی کوردیدا دهیته هژمارتن.

- ل من ببه‌خشه - forgive me: ژ دهربرینین
لیگه‌ریانا لیبوری نی دهیته هژمارتن، ل فییری
ناخفتنکهر هه‌ولددهت کو گوهدار لیبورییت.

- ل من ببوره: ژ دهربرینین نه‌فه‌رمی دهیته
هژمارتن د زمانی کوردیدا.

- من عه‌فوکه: نه‌فه‌ژی ژ نه‌وان دهربرینین
راسته‌وخو یین لیبوریخوآزتنی، کو ژ زمانی
عه‌ره‌بی هاتییه د ناڤ زمانی کوردیدا.

- گهرده‌نا من نازاکه: نه‌فه ستراتیجیه‌ژی وه‌کی
دهربرینه‌کا نایینی - جفاکی هاتییه وه‌رگرتن و
ژلایی ناخفتنکهرین زمانی کوردیقه دهیته
بکارهینان. (Fareeq 2014 : 132)

- ژدل داخوآزا لیبوری نی دکمه، گه‌له‌ک داخوآزا
لیبوری نی دکمه: نه‌فه‌ژی ژ دهربرینین
لیبوریخوآزتنی و بهیژه‌کا زیده‌تر د زمانی
کوردیدا دهیته بکارهینان.

- ئومیده‌وارم تو نه‌نی‌شابی: ژ دهربرینین
سه‌رزاره‌کی یین لیبوریخوآزتنی دهیته هژمارتن
(Al-Adaleih, 2007 : 48).

2- لیبوریخوآزتنی نه‌راسته‌وخو:

- ستراتیجیه‌تا نه‌راسته‌وخو:
لیبوریخوآزتنی نه‌راسته‌وخو ب ری‌کا
بکارهینانا دانپیدانه‌کا به‌رپرسیارانه دهیته

لیبوریخوآزتنی دکمه، کو جه‌وه‌ری نه‌وی ژ
نه‌نجامی بکارهینانا ستراتیجیه‌ته‌کا خرابا
ره‌وشته‌رزیییه، کو د نه‌نجامدا ل دویف دیتن و
بوچوونین ناخفتنکهری (نه‌و که‌سی لیبوری نی
دخوآزیت) کو لیبوریخوآزتنی کرداره‌کا تی‌کچوونا
رپوخسارییه، کو رپوخساری نه‌وی یی پوزه‌تیف
تی‌کدهت، به‌لی د هه‌مان دهمدا لیبوریخوآزتنی،
پارازتن و که‌یف‌خوشکرنا که‌سی دووییه
(گوهداری) ل گهل تی‌کچوونا رپوخسار و دهروونی
که‌سی ناخفتنکهره (Brown and Levinson, 1987: 187)
و نه‌فه ل دویف هژرا (براون و
لیفنسون) ی.

ستراتیجیه‌تین لیبوریخوآزتنی:

1- لیبوریخوآزتنی راسته‌وخو:

د باراپتیا بارودوخاندا که‌سی کارتیکهر
پادبیت بکارهینانا لیبورینه‌کا ئیکسه‌ر ب ری‌کا
جیبه‌جیکرنا (Illocutionary Force Indicating
Device (IFID)) (نامیری کاریگه‌رییا هی‌زا
دهربرینی) یا ئاشکه‌را . (کیتاو) دبیزیت کو
رپقه‌برنه‌کا سه‌رکه‌فتی یا لیبوریخوآزتنی وه‌کو
کرده‌یه‌کا ناخفتنی دفتیت یاگری‌دای بیت
ب(IFID)فه، ئانکو ب (نامیری کاریگه‌رییا هی‌زا
دهربرینی) یا ئاشکه‌رافه، ل گهل وه‌رگرتنا
به‌رپرسیاره‌تییی. (Kitao, 2013: 2) نه‌فه یاسایی
واتایی، نه‌فان دهربرینین لیبوریخوآزتنی یین ل
خواری د زمانی کوردیدا ب خو‌فه‌دگریت:

ئەنجامی سەرپێچییەکی دروستبووی دکەت،
ئەفەژێ دبنە :
- تاییبەت، وەکی: ئەز دئ د رۆژین بیئەنقەداندا
ئەفی کاری ئەنجامدم.
- نەتاییبەت، وەکی : دئ سەحکەمی کا دئ شیم چ
بکەم.

3- بەلێندان ژبو دووبارە ئەنجام نەدانی:

ئەفەژێ ب ئەوی شیوەیە، کو هەندەك
دەرپێنن تاییبەت دەینە بکارهینان ژبو
سۆزانا کەسی زوللیکری کو ئەف رەفتارو
رۆیدانە د داها تیدا دووبارە نەبنەفە. بو نموونە
: ئەو دووبارە ناییبەتە فە.

4- گرنگیپێدانا کەسی بەرامبەر:

ژبو کیمکرنا ئازارین کەسی زوللیکری،
سەرپێچکار هەندەك جارن ب پرسینا حالئ ئەوی
رادیبیت، وەکی: تۆ هەست پی دکە ی کو تۆ
باشتری، تۆ یی باشی.

(Hussein and Hammouri 1998 : 37-51),)
(Chamani and Zareipur 2010 : 133- 153).

جۆرەکی دی ژ جۆرین ستراتیجیەتین
لیبۆرینخووزتنی هەیه، وەکی ستراتیجیەتین خو
خلاسکرنی ژ ئەوی بارودۆخی ژ لایئ کەسی
لیبۆرینن دخووزیت دەیتە بکارهینان، کو ب
کیمکرنا پلەیا ئەوی ئاریشی ئەوا هاتییه
ئەنجامدان دژی کەسەکی رادیبیت. ئەفە باراپتریا
جارن ب ریکا چەند گەنگەشان دەیتە
ئەنجامدان، کو دیاردکەت: (چ چینەبوویە) یان
(تشتەکی بەرنەکەفتی) یە. نموونە بو کیمکرنا

پیشکیشکرن. ئەفەژێ ب ریکا دانپێدانهکا
راستەوخۆ و دانپێدانهکا نەراستەوخۆ دەیتە
جیگیرکرن. دانپێدانا راستەوخۆ ئەقان یاسایین
سیمانتیکی یین ل خواری ب خوڤە دگریت:

1- رازیبوون ل سەر تاوانی، وەکی : خەلەتیا من
بوو، سەد ژ سەدی من خەلەتی کر.

2- دەرپێنا کیماسیا خو، وەکی : ئەز نەهەندی
باشم، دنقیسینا هوزانیدا.

3- مەبەست پینەبوون، بو نموونە: مەرەما من
ئەو نەبوو، من تۆ نەدیتبووی، ئوھ ببورە ب
خەلەتیفە بوو.

4- رازیبوون ل سەر سەرپێچیی، بو نموونە: ئەز
دانپێدانی دکەم، کو من پەنجەرا شکاندی Al-
(Adaleih, 2007:107-110).

ژلایەکی دیفە، دانپێدانا نەراستەوخۆ
دیاردبیت ل:

1- شروڤەکرنا حالەتی:

ل دەمی سەرپێچکار لیبۆرینخووزتنی دکەت،
ب ریکا پوهنکرنا بارودۆخی و ب هینانا بەلگە و
بەهانەکی ژبو ئەوی سەرپێچیا هاتییهکرن. بو
نموونە کەسەک ب پوهنکرنا حالەتی گیربوونی
رادیبیت، ب ریکا گوتنا ل سەر جادا سەرەکی
رۆیدانەك رۆیدابوو؛ ژ بەرەندی، ئەز درەنگ
گەهشتم^۲ یانژی ل من ببورە، ترومبیللا من ژ
کار کەفتبوو.

2- پیشیارکرنا ژبو چاککرنی:

ل دەمی سەرپێچکار پیشیارا دەستەبەرکرنا
دووبارە چاککرنا ئەوی ئاریشەیی ئەواکو ژ

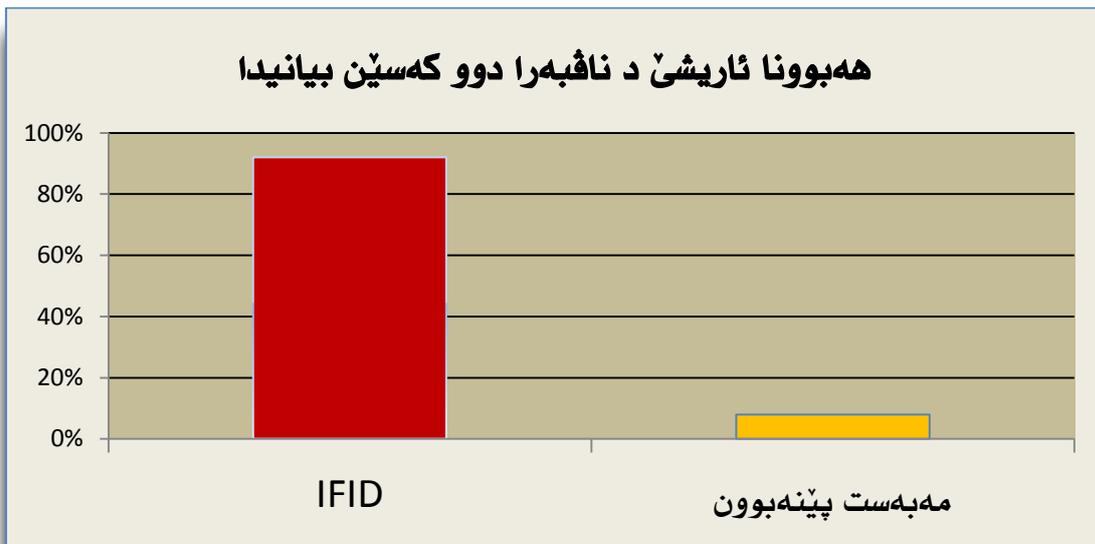
1- لیبورینخوازتن د پهیوهندییا ناسویدا:

بارئ ئیکي: ههبوونا ئاریشی د نافهرا دوو
کهسین بیانیدا: (ملی خو ل ملی کهسهکی بیانی
بدهی بی مه بهست ل سهر جادهی):

ل دویف نهوان داتایین ل بهردهستی مه د
بارودوخهکی ب نهفی شیوهیدا، ب تنی دوو
تایه تمه نندیین لیبورینخوازتنی ل دهف خه لکی
مه دیاردین. نهوژی دهربرینین IFID و
مه بهست پینه بوون.

پلا ئاریشی، وهکو: دی چ ئاریشه نینه مالا ته،
یانژی ب ریکا لومه کرنا کهسهکی دی و زفراندنا
به پرسیاره تییی ژبو نهوی، وهکو: نهز بیژم کو
فلان کهس ژی د نهوی ئاریشیدا بهرپرسه
(Ayad,2017: 92)

پشکا دووی: لیبورینخوازتن د پهیوهندیین ناسویی و ستوونیدا

وینهیی (1)

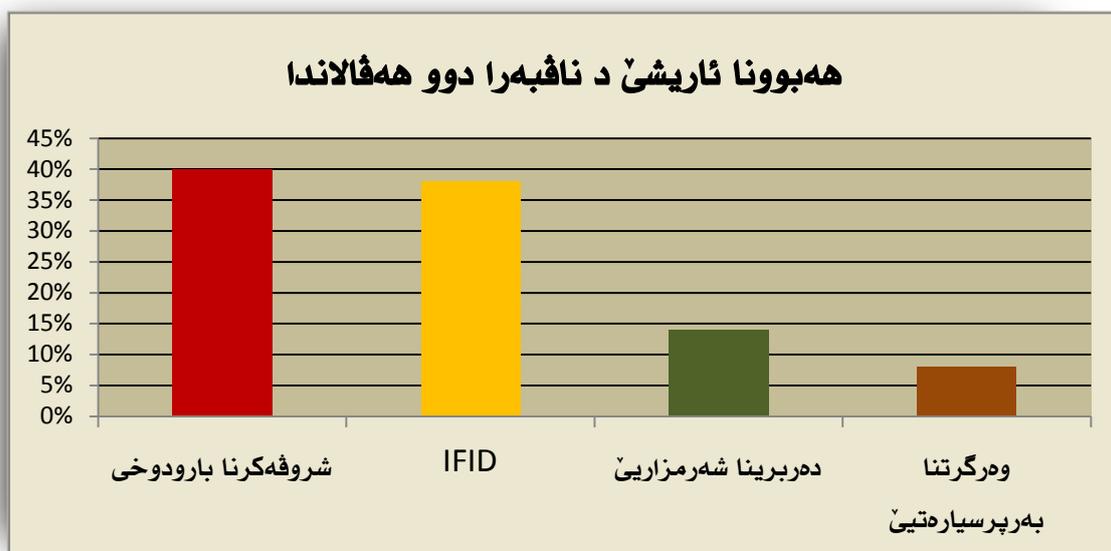
92 ژ سهدی، ههروهسا د دویفدا ستراتیجیه تا
مه بهست پینه بوونی ب پلا دووی دهیت، کو
تاکه کهسین خه لکی گوفهرا به هدینی ب ریژهیا 8
ژ سهدی بکاردهین. ژ کارهینانا نهفان ههردوو

ههروهکی د (وینهیی 1) ی سهریدا دیار IFID
دهیته هژمارتن ژ ستراتیجیه تی ب پلا ئیکي د
بارهکی ب نهفی شیوهیدا د نافهرا دوو کهسین
بیانیدا دهیته بکارهینان، ریژهیا نهوی دگه هیته

د شروفه‌کرنا نه‌وان داتایین ل به‌رده‌ستی مه داخوازا لیبورینی ژبو هه‌فالان ژی سنوورین خو یین هه‌ین، هه‌ر وه‌کی مه ل سه‌ری د به‌شی تیوریدا دیارگری، کو باراپتیا جاران ل ده‌می په‌یدابوونا ئاریشان د ناقبه‌را دوو هه‌فالاندا ب لیبورینخوازتنه‌کا بجویک ده‌یته نه‌جامدان، لی ئه‌گه‌ر بارودوخی رپودای یی جیاواز بیت و هه‌ستیار بیت. وه‌کو (سه‌ردانا هه‌فالی خوئی بریندار نه‌که‌ی) گه‌له‌ک ژ ستراتیجه‌تین هه‌مه‌جوړین لیبورینخوازتنی ده‌ینه بکاره‌ینان ژ هه‌فالی ساریچکار بو هه‌فالی خو یی هاتییه بریندارکرن.

ستراتیجه‌تان بو مه دیاردبیت، کو راسته ئه‌ف بارودوخه د ناقبه‌را دوو که‌سین بیانیدا په‌یدابوویه، به‌لی ژبه‌ر بجویکیا نه‌وی ئاریشه‌یا رپودایی، کو ب سه‌رپچییین ساده ده‌یته هژمارتن، که‌سی سه‌رپچیچکار وه‌کی کریاره‌کا رپه‌وشتی نه‌فان ده‌رپرینان بکارده‌ینیت، به‌لی وه‌کی نه‌م دبینن مه چه‌ندین ستراتیجه‌تین دی یین لیبورینخوازتنی هه‌نه. وه‌کو (رازیبوون ل سه‌ر تاوانی، ده‌رپرینا کی‌ماسیا خو ... هتد)، به‌لی د باره‌کی ب نه‌فی شیوه‌یدا نه‌هاتینه بکاره‌ینان، کو نه‌فه‌ژی نه‌جامی بجویکیا نه‌وی ئاریشی بو مه دیاردکه‌ت.

باری دووی: هه‌بوونا ئاریشی د ناقبه‌را دوو هه‌فالاندا: (سه‌ردانا هه‌فالی خو یی بریندار د شه‌ریدا نه‌که‌ی)

وینه‌ی (2)

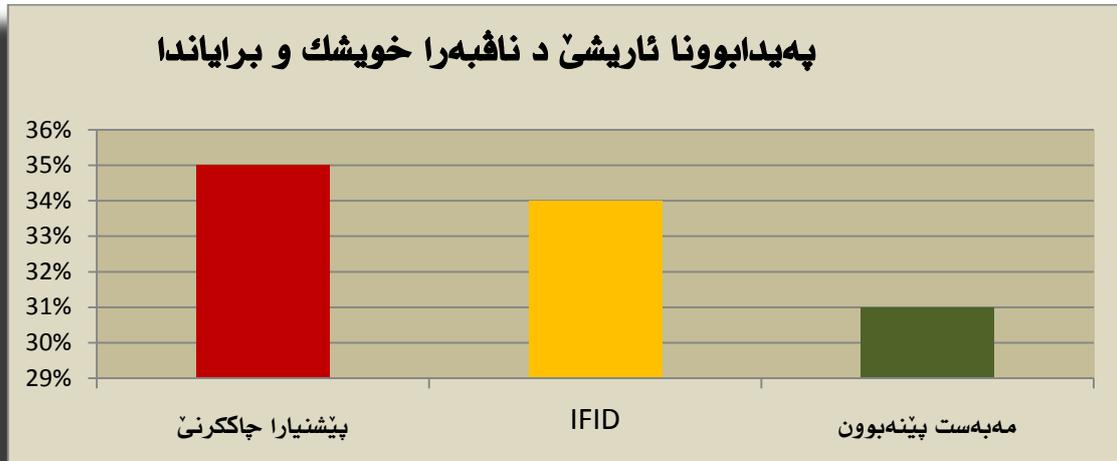
روه‌نکرنی بدهین، کو ژ ئەنجامی ره‌وشته‌رزیا تاکه‌که‌سین خه‌لکی ئەفی گۆفه‌ری د باره‌کی ب ئەفی شیوه‌یدا، به‌رامبه‌ر هه‌فاله‌کی ئەف هه‌ستا شه‌رمزاریکرنی ل ده‌ف په‌یدا‌دبیت. هه‌روه‌سا ل پلا دوماهیی، ده‌رپینین به‌رپرسیاره‌تی وه‌رگرتنی ده‌یت، کو ب شیوه‌یه‌ک ژ شیوه‌یان ژلایی به‌شداربوویین مه‌فه ده‌ینه بکاره‌یان، کو ب رێژه‌یا 8 ژ سه‌دی ده‌یت.

باری سیی: هه‌بوونا ئاریشی د ناقه‌ه‌را خویشک و برایی ئیک ته‌مه‌ندا: (خویشک موبایلا برایی خو بی مه‌به‌ست بشکینیت).

هه‌بوونا ئاریشین ب ئەفی ره‌نگی دبنه ئەگه‌ری بکاره‌یان ستراتیجیه‌تین جیاوازی لیبورینخوازتنی د ناف که‌لتووری کوریدا، لی ئەف لیبورینخوازتنه‌ی ژ ل سه‌ر جو‌ری ئەوی په‌یوه‌ندیی و ته‌مه‌نی ئەوان خویشک و برایان دمینی، ل دویف ئەوان داتایی ل به‌رده‌ستی مه‌ کو به‌شداربوویین مه‌ بارا پتریا ئەوان د ته‌مه‌نه‌کی پیگه‌هشتیدا بوون و ژماره‌کا زو‌را ئەوان خودان خیزان بوون، بیگومان ئەنجامین ب ده‌ستی مه‌فه ده‌ین، دی د جیاواز بن ل گه‌ل فه‌کۆلینه‌کا دی، کو به‌شداربوویین ئەوی د ته‌مه‌نه‌کی بچویدکا بن، هه‌ر وه‌کی، فه‌ریق د فه‌کۆلینه‌کیدا ده‌ته‌ دیارکرن، کو خه‌لکی کورد د ته‌مه‌نی دانعه‌مرییدا گه‌له‌ک کیمتر داخو‌ازا لیبورینی دخوا‌زن ژ که‌سین پیگه‌هشتی، هه‌روه‌سا ستراتیجیه‌تین دانعه‌مران گه‌له‌ک کیمتر

هه‌روه‌کی د ئەفان زانیاریین ل به‌رده‌ستی مه‌دا کو ژلایی تاکه‌که‌سین خه‌لکی گۆفه‌را به‌ه‌دینه‌فه هاتینه وه‌رگرتن دیاردبیت، کو چار ژ گرنگترین ستراتیجیه‌تین لیبورینخوازتنی ده‌ینه بکاره‌یان. وه‌کی: (شرو‌فه‌کرنا بارودو‌خی، IFID، ده‌رپینا شه‌رمزاریی، وه‌رگرتنا به‌رپرسیاره‌تی). شرو‌فه‌کرنا بارودو‌خی نه‌هاتنا سه‌رده‌انا هه‌فالی خو ده‌يته هژمارتن ژ ستراتیجیه‌تا هه‌ره زو‌را بکاره‌تییین تاکه‌که‌سین خه‌لکی ئەفی گۆفه‌ری د حاله‌ته‌کی ب ئەفی ره‌نگیدا، ل فی‌ری که‌سی سه‌رپچکار هه‌می هه‌ولین خو دده‌ت، کو بو که‌سی هاتیه بریندارکرن روه‌نبکه‌ت، کو ئەو نه‌گه‌هشتیه به‌یت یان ژ ب به‌لگه و به‌ینانا به‌انه‌یان که‌سی به‌رامبه‌ر رازیبکه‌ت و هی‌زا ئەوی ئاریشی کیمبکه‌ت یان نه‌هیلیت، ژ به‌ره‌ندی ژی دی بین 40 ژ پشکاران کو دگه‌هسته 40 ژ سه‌دی ئەف ستراتیجیه‌تا لیبورینخوازتنی یا نه‌راسته‌وخو بکاره‌ینایه و ب پلا دووی ئەو‌زی ب رێژه‌یا 38 ژ سه‌دی، تاکه‌که‌سین کورد ستراتیجیه‌تین ده‌رپینین IFID بکاره‌ینایه، کو بارا پتریا ئەوان ده‌رپینان دشیاندايه به‌ینه بکاره‌یان دا‌کو که‌سی سه‌رپچکار ب بجه‌ه‌ینانا ئەرگی خو‌یی ره‌وشتی راببیت و ب شیوه‌یه‌کی راسته‌وخو داخو‌ازا لیبورینی ژ که‌سی دووی بکه‌ت. ده‌رپینا شه‌رمزاریی ژ ب پلا سیی ده‌یت ب 14 ژ سه‌دی، ل فی‌ری ئەم دشین

و سنوورداترن ژ کهسین د تمه‌نی گهنجاتییدا. (Fareeq, 2014: 248)

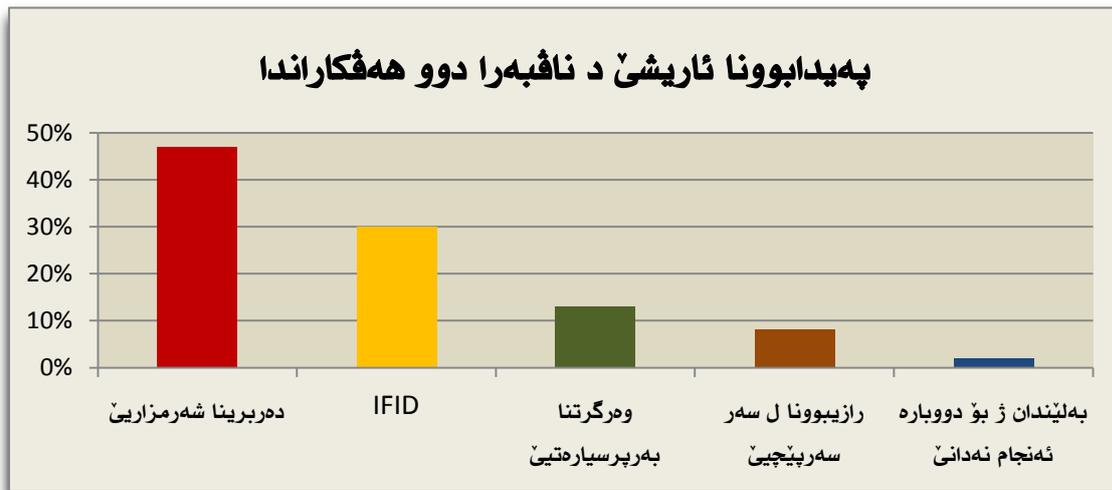
وینه‌یی (3)

سهر هر کهسه‌کی ئەفان په‌یوه‌ندیان به‌رز پراگرت.

باری چاری: په‌یدابوونا ئاریشی د نافه‌را دوو هه‌فکاراندا: (باس ل تایبه‌تمه‌ندیین هه‌فکاری خۆب خرابی بکه‌ی):

د ناف که‌لتووری کوردیدا تایبه‌تمه‌ندیین گری‌دای کهسه‌کی یان خیزانا ئەوی گه‌له‌ک هه‌ستیان، ژ به‌ره‌ندی دەمی سه‌رپه‌چکار مایته‌کرنی ل ئەفان تایبه‌تمه‌ندیین کهسه‌کی دکه‌ت، گه‌له‌ک جارن ئاریشین مه‌زن ژئ دروستدن، لی دبیت بکاره‌ینانا ستراتیجه‌تین جیاوازین لی‌بورینخوازتنی بشین گه‌له‌ک ژ هی‌زا ئەوی ئاریشی به‌ینه‌ خوارئ، ژگرن‌گترین ئەوان ده‌رپه‌یان ژئ وه‌کی د وینه‌یی ل خواریدا دیاردبیت.

ئەف وینه‌ بو مه‌دیاردکته‌ت، کو د ناف که‌لتوری کوردیدا ل دەمی هه‌بوونا ئاریشه‌کا ب ئەفی په‌نگی د نافه‌را خویشک و برایاندا ستراتیجه‌تا هه‌ره به‌ربلا‌ف پیشنیارا چاکرنییه‌ ب جوداهیه‌کا کیم، ل گه‌ل ستراتیجه‌تین IFID و مه‌به‌ست پینه‌بوونی. هه‌ر وه‌کی د وینه‌یی سه‌ریدا دیاردبیت، ستراتیجه‌تا پیشنیارا چاکرنی ب په‌ژه‌یا 35 ژ سه‌دی ب پلا ئیکی ده‌یت و ده‌رپه‌نین IFID ب په‌ژه‌یا 34 ژ سه‌دی و مه‌به‌ست پینه‌بوون ب په‌ژه‌یا 31 ژ سه‌دی ل دویف ئەوان ده‌ین، ل قیری راسته‌ په‌یوه‌ندییا د نافه‌را که‌سی سه‌رپه‌چکار و که‌سی زوللیکریدا یا نی‌زیکه‌، به‌لی هه‌ر وه‌کی د ئەفان داتایاندا دیاردبیت، پی‌دقییه‌ لی‌بورینکرنا راسته‌وخۆ و یا نه‌راسته‌وخۆ به‌یته‌ بکاره‌ینان ژبو دووباره‌ خو‌شبوونا په‌یوه‌ندیان، چونکی په‌یوه‌ندیین خیزانی زور دگرن‌گن و پی‌دقییه‌ ل

ويښه يي (4)

دهربرينا شهرمزاريي بو نمونه (نه ز هه ست ب شهرمي دکه م) ب بهر بلا فترين ستراتي جيه تي ن ليبورينخوازتنی ژبو بارودوخه کي ب نه فی رهنګي دهیته هژمارتن، چونکي ل ده می تايبه تمه نديين تاکه که سه کی دياردين، دبيته نه گهر کو شهرمه کا زيده ل ده ف نه وی که سی په يدا ببيت و تووشی شهرمزاريي ببيت، ژ بهر هندي ل ده می سهرپيچي گريدي انوان تايبه تمه نديان بيت، دي ليبورينخوازتن زي جوړه شهرمزاريه کي ب خو ف ه گريت، له وما زي دي بينين کو 47 ژ به شدار بوويان کو دگه هيته رپزا 47% نه ف دهربرينا شهرمزاريي هه لبراتييه. د دوي فدا ستراتي جيه تا IFID ب ژماره کا زور ب پلا دووي دهيت، ب رپزا 30% و ب تايبه تي زي دهربرينين گهرده ن ئازا کرنی کو ژ دهربرينين ئاينيه و هاتييه د ناف که لتورئ کورديدا ب شيويه کي زور هاتييه بکارهينان، چونکي باسکرن ل تايبه تمه نديين که سي بهرام بهر گريدي انونه هييه و ئاينين ئيسلامي

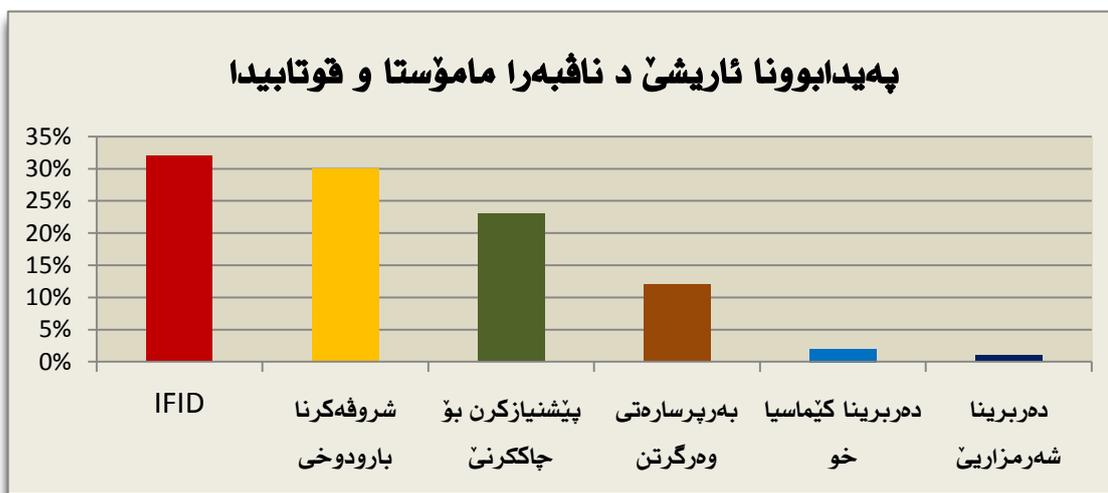
گرنگيه کا زور ب گونه هي دايه، کو پيدفييه مروفي بوسولان خو زي دوير بيخيت، ههر وهکي پيغه مبهري مه سلا ف ل سهر بن غه يبه تي ب خوارنا گوشتي برايي خوي مري د شوبهينيت، له ورا ئاخفتنکه رين کوردين بوسولان هه ولده ن، کو وهکي کاره کي ئاينين داخوازا ليبورينی ژ هه قالي خو خازن و گهرده نا خو پي بده نه ئازا کرن. د دوي فدا وهرگرتنا بهرپرسياره تيي دهيت، کو ب رپزه يا 13%، ب پلا سيي دهيت، کو ل فيري سهرپيچکار هه ولده ت، که سي زولملي هاتييه کرن مافدار بکته ب گوتنا هنده ک ئاخفتن زفر زي وهکي (برا تووي مافداري، يان برا حقي تايه) کو ب دهربرينين زور ب مفا دهينه هژمارتن، داکو نه و که ربوکينا د دي که سي زولملي کريدا بهي ته کيمکرن. ههروه سا رازيبوون ل سهر سهرپيچيي زي ب رپزه يا 8% تاکه که سين کورد جهي خو د ناف دهربرينين گرنگا کرييه، ژبو بارودوخه کي ب نه فی رهنګي، کو سهرپيچکار ل فيري هه ولده ت دانپيداني ب

ل دویف ئەوان داتایی ل به‌ردهستی مه، بۆ مه دیاردبیت، کو چار یاسایی واتایی ب شیوهیهکی به‌رفرهه د ئەفی بارودوخیدا بۆ لیبورینخوازتنی هاتینه بکارهینان ژ ئەوان ژی IFID، شروفه‌کرنا بارودوخی، پیشنیازکرن ژبۆ دووباره چاککرنی، به‌رپرسارهتی وەرگرتن، هه‌روهسا دوو ژ ستراتیجه‌تین دیژی ب شیوهیهکی کیم هاتینه دیتن، وهکی دهربرینا شهرمزایی، دهربرینا کیماسیا خو.

خه‌له‌تیا خو بکته، کو ئەو کارئ ئەوی ئەنجامدای، کاره‌کی خه‌له‌ت بوو. د دویف ژیدا ب تنی ب رێژهیا 2% ستراتیجه‌تا به‌لیندان ژ بۆ دووباره ئەنجام نه‌دانئ هاتییه هه‌لبژارتن.

2- لیبورینخوازتن دپه‌یوه‌ندییا ستوونیدا:

بارئ ئیکی: هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را قوتابی و مامۆستایدا (قوتابی ژ بیرکته پهرتووکا مامۆستای بۆ بزفرینیت د ده‌می ده‌ستنیشانکریدا):

وینەیی (5)

نه‌هاتبیته دان. ئەف بکارهینانا ده‌گمەن یا ئەفی یاسایی سیمانتیکی د ئەفی بارودوخییدا ژبۆ کیمکرنا هیژا ئاریشه‌یی ب شیوهیهکی به‌رچاڤ کو پتر ژ هه‌ر دهربرینه‌کا دی کارتیه‌گه‌رتره. هه‌ده‌ک دهربرینیی دی وه‌کو (گه‌رده‌نا من ئازاکه) کو دهربرینه‌کا ئاینیه و هاتییه د نافه که‌لتووری مه‌دا، کو ژ لایی به‌شداربوویی مه‌فه نه‌هاتییه ژیگرتن، کو ئەفه ئەوی چه‌ندی

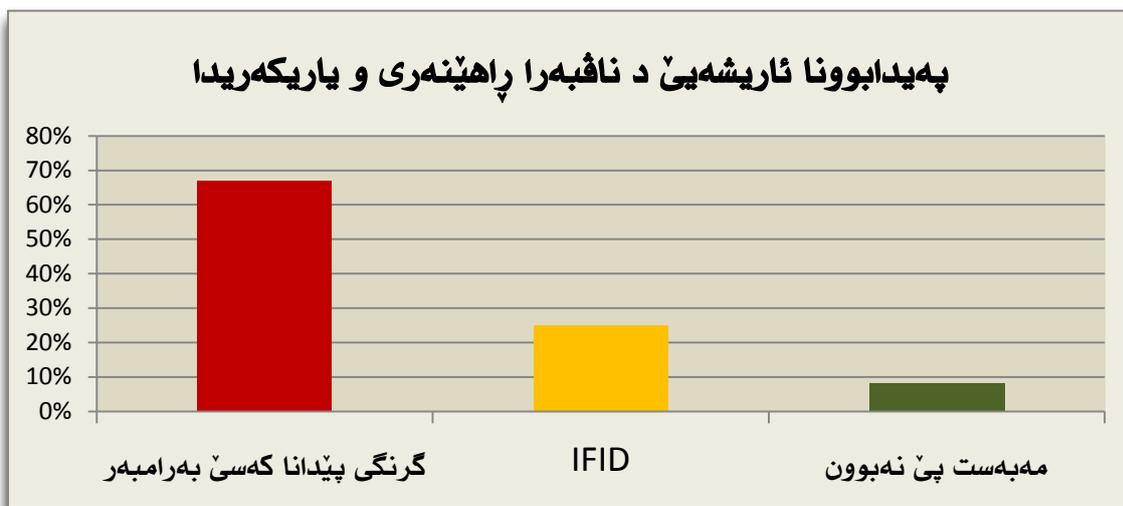
ل قیئری بۆ مه دیاردبیت ژ ستراتیجه‌تا IFID کو لیبورینخوازتنه‌کا راسته‌وخویه و ب رێژهیا 32% ژ به‌شداربوویان هه‌لبژاردبوو، ئی ژ دهربرینیی ئەوی ژی پشتبه‌سته‌نه‌کا به‌رفرهه ب ستراتیجه‌تا راستی ده‌رئیه‌ستنا راسته‌وخویا لیبورینخوازتنی هاتییه دان. وه‌کی (ژ دل داخوازا لیبورینی دکه‌م) ب شیوهیهکی کو گرنگیپیدان ب دهربرینیی دی یین IFID

سهرپيچكار ههست ب شه‌رمزارییی بکته یان کیماسییا خو دهربرپیت.

باری دووی: هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را راهینه‌ری و یاریکه‌ره‌کید: (دهستی یاریکه‌ره‌کی بشکیټ د راهینه‌نه‌کید، کو راهینه‌ری داخوازا نه‌جامدانا نه‌وی کرپیت).

راسته ل فیڤرئ سهرپيچی یا بی مه‌به‌سته و ئه‌رکی یاریکه‌رییه نه‌وان راهینه‌نان بکته، هه‌وره‌سا پله‌یا جفاکی یا راهینه‌ری بلنتره ژ یا که‌سی هاتییه ئیشاندن، به‌ئئ نه‌فه واتایا نه‌وی چه‌ندی ناده‌ت، کو د نافه‌ که‌لتووری کورده‌واریدا تاکه‌که‌سین کورد د بارودوخه‌کی ب نه‌فی په‌نگیدا داخوازا لی‌بورینی نه‌خوازن، هه‌ر وه‌کی د نه‌وان داتایین دیارگری یین ل وینه‌یی ل خواریدا دیاردبیت.

رادگه‌هینیت، نه‌فه باره یی گری‌دای نینه ب گونه‌هکرنی و گونه‌هه‌نه‌کرنی‌فه. ستراتیجیه‌تا دووی کو پشتی دهربرینین IFID هاتییه بکارهینان، نه‌وژی شروقه‌کرنا بارودوخی و پیشنیازکرن ژبو دووباره چاککرنی بوویه و ستراتیجیه‌تا شروقه‌کرنا بارودوخی ب ریژه‌یا 30 % هاتییه هه‌لبزارتن. هه‌روه‌سا ستراتیجیه‌تا پیشنیازکرن ژبو دووباره چاککرنی ب ریژه‌یا 23% هاتییه هه‌لبزارتن و ستراتیجیه‌تا به‌رپرسیایه‌تی وه‌رگرتن ب ریژه‌یا 13% هاتییه هه‌لبزارتن، ئی ستراتیجیه‌تین کو گه‌له‌ک کیم هاتینه بکارهینان دهربرینا کیماسییی ب ریژه‌یا 2 ژ سه‌دی و دهربرینا شه‌رمزارییی ب ریژه‌یا 1 ژ سه‌دی هاتییه هه‌لبزارتن، کو نه‌فه‌زی نه‌وی چه‌ندی دگه‌هینیت، راسته نه‌فه ئاریشه د نافه‌را دوو که‌سین پله‌یین جفاکی یین جیاوازا په‌یدابووویه، کو ماموستا و قوتابینه، ئی ئاریشه هندا مه‌زن نه‌بوویه، کو بگه‌هیته نه‌وی ناستی

وینهیی (6)

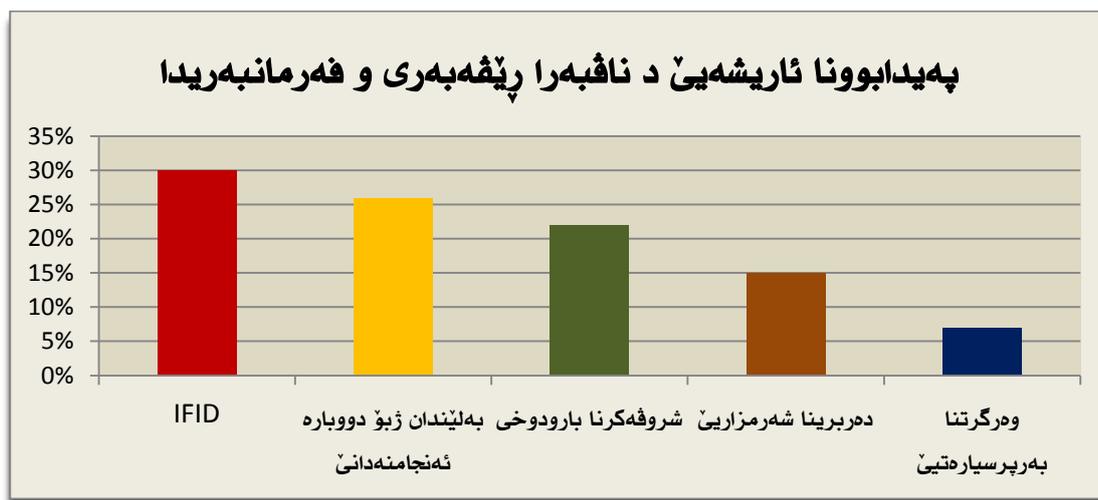
لیبوریخوازتنی هه نه، لی ئەف ههرسی ب تنی د بارودۆخهکی ب ئەفی رهنگیدا د ناف بهشدارووین مه دا دهیته دیتن و ههلبزاراتن. **باری سییی : پهیدا بونا ئاریشی د نافهرا فه رمان بهرکی و رپفه بهریدا (نه هاتنا فه رمان بهری ژبو کومبوونه کا فه رمانگه هی):**

تا رادهیهکی زور خه لکی رۆژه لاتا نافین وهکی تاکه که سیین ئه ورۆپی گرنگی ب ده می و ژفانان نادن، ل دهف خه لکی ئه ورۆپی دی کارهکی زوری خراببیت، ئه گه ر ته ژفانهکی ب ئەفی رهنگی هه ببیت و تو نه چووبی، کو ب گه لهک شیوه بیان لیبورین پیدقییه د ئەفان بارودۆخاندا بهیته خوازتن و دبیت گه لهک جارن سه رپچکار بهیته سزادان، لی ئەف چهنده ل دهف تاکه که سیین مه گه لهک ب کی می دهیته دیتن. (Al-Adaleih, 2007:119-122) تاکه که سیین کورد ژی وهکی به شهک ژ خه لکی رۆژه لاتا نافین گه لهک ب کی می ستراتیجیه تین لیبورینخوازتنی لدهف دهینه بکارهینان، ئەفه ژی ژبه ر ئه وی ئیکیی، کو ئه و هه ولدهن خو ژ ئەفی بارودۆخی رزگار بکه ن، بییکو هیچ جو ره لیبورینخوازتنه ک بهیته کرن، چونکی ئه و د ئه وی باوه ریدانه، لیبورینخوازتن د بارهکی ب ئەفی رهنگیدا نابیته ئه گه ری هندی کو ئه و ئاریشه بی دهنگ بیت، به لکو دووباره دبیته ئازاندنا ئاریشه یی. ژ به ر ئه وی ئه گه ری ژی هه ولدهن خو فه دزینهکی ژ لیبورینخوازتنی

ل فییری جهی ئامازه پیکرنیی، کو ستراتیجیه تا هه ره به ربلا ف د ناف پشکدارین مه دا کو یا حیوازه ژ بارودۆخین به ری مه باسلیکری، ئه وژی گرنگی پیدانا که سی زوللیکرییه، کو ئەفه به لگه یه، کو د هه ر بارودۆخه کیدا هنده ک تایبه تمه ندییین لیبورینخوازتنی یین تایبه ت هه نه و ژ تایبه تمه ندییین بارودۆخه کی دی د حیوازن. د بارهکی ب ئەفی رهنگیدا کو یاریکه ره ک د راهیناندا تووشی ئازارهکی ببیت، کو ژلایی راهینه ریفه فه رمان پی هاتبیته کرن، ل فییری ئیکه م هه ولا راهینه ری یا لیبورینخوازتنی ئه وه، کو گرنگیی ب یاریکه ری خو بدته و ئەفان جو ره پرسیاران ژی بکه ت. بو نمونه (تو یی باشی، هیشیدارم یی ب سلامه تبی) هه ر ژبه ر هندی ژی ئه م دبیین، کو ب رپژه یا 67 ژ سه دی ئەف جو ره ده ربینه وهکی ئیکه م سه ره ده ری ل گه ل ئەفی رویدانی هاتییه هه لبزارتن. د دویشدا ستراتیجیه تا IFID ب باراپتریا ده ربینین خو فه هاتینه بکارهینان ب رپژه یا 25% و ژ گرنگتریان ژی: (لن ببوره، قوسیری عه فوکه). تایبه تمه ندیییه کا دیژی ب ژماره کا کی متر ژ ستراتیجیه تین سه ری هاتییه بکارهینان، ب رپژه یا 8% بوویه، کو تاکه که سیین کورد، د ئه وی باوه ریدانه، ئه گه ر یاریکه ره کی ئه وان تووشی ئەفان جو ره رویدانان ببیت، دی هه ولدهین بو روهنکهین، کو مه مه به سه ت پینه بوویه ئه و بهیته ئیشاندن. هه رچه نده هژماره کا گه لهک زورتر یا ستراتیجیه تین

گرنگیې ب لیبورینا نهوی نه دت، چونکی وهکی مه دیارگری، خودان دسته لات دشیت لیبورینا کهسی ناسای وهرگریت یان ژی رته بکت. لی چونکی مه ل سهر پشکاربووین خو سه پاندبوو ژ بو هه لبرارتنا ستراتیجیه ته کا لیبورینخوازتنی، نهف چهند جورین دوینه ی دا د دیار هاتینه هه لبرارتن ژلایي تاکه که سین گوڤه را به هدینی.

بکه ن، داگو نهو بابته نه هیته نازراندن، نه فه ژی هه می بو نهوی چهندي دزقریت کو چ دویشچوون و پیرابوون ل سهر سه ریچیه کا ب نه فی رهنکی نین. یان ژی هه روهکی مه د به شی تیوریدا نامازه پیدای، کو دسته لاتین ریقه بهری گه لهک زورترن ژ یین فه رمانبه ری، ژبه رهندي ژی فه رمانبه ر دوودل دبیت، کو لیبورینی بخوازیت ژ ترسینا ریقه بهری کو

ویننه یی (7)

چهندا چیبووی دووباره نابیت. دیسا ب ریژه یا 22% که سان ژی هه ولدایه نهوی بارودوخی شروفه بکه ن یان ل چهند به هانه یان بگه رن، داگو بو ریقه بهری دیار دبیت، کو نهو چهندا رویدای ژ نه گه ری کاره کی گرنگی سه ریچکاریه یه. دهربرینین شهرمزاريي ب ریژه یا 15% و

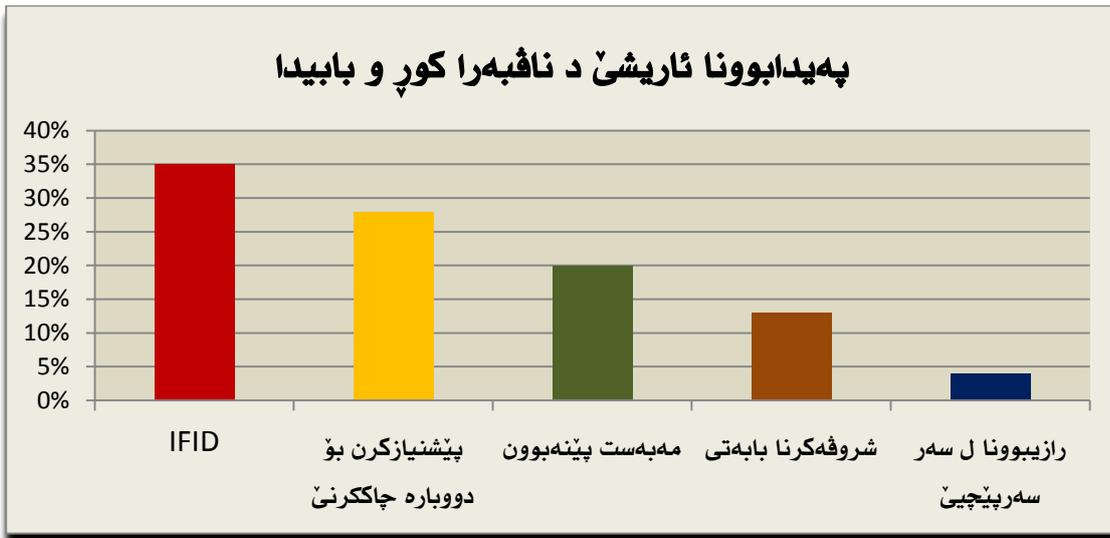
هه روهکی دیار ژ 100 به شداربوویان ب تنی ب ریژه یا 30% ژلایي که سان په نا ژبو لیبورینخوازتنه راسته وخویا (IFID) برییه و هاتیه هه لبرارتن. وهکی بکاره یانا دهربرینین: (لن ببوره، ژ دل داخوازا لیبورینی دکم). هه روه سا ب ریژه یا 26% پشکاران هه ولدایه کو ریقه بهر بهیته رازیکن، کو نهو

خۆ بجهنههينيت، دووباره ئەڤ بارودوخە پيدىڤى ب چەند ستراتيجيەتتېن جياوازه. تشتى د ئەڤى باريدا دهيتە پيشبينىكرن، ئەوه كو شكاندنا سۆزىيە ل گەل بابى، كول دەڤ هەندەك كەسان ب تشتەكى ئاسايى دهيتە دانان، د دەمهكيدا گەلەكېن دى هەست پيدكەن، كو كارەكى كرىتە و پيدىڤى ب لىبورىنخوازتنەكا بلەز و راستەوخۆيە.

وەرگرتنا بەرپرسيارهتیی ب ریزهيا 7 % هاتینه هەلبزارتن.

بارى چارى: پەيدابوونا ئاريشى د نافبەرا باب و كورپيدا (سۆزى بدەيه بابابى خۆ كو تۆ چاكيتەكى بۆ بكرى، بەلى تۆ ژ بىر بكەى)

دبارودوخەكيدا كو كەسەكى سۆز دابيتە بابى خۆ، كو چاكيتەكى بۆ بكرىت و سەرپىچكار سۆزا

وینەيى (8)

لىبورينى دكەم، گەردەنامن ئازابكە)، كو ژ دەرپرینىن راستەوخۆ و يپن سادە دەينە هژمارتن و دشين گەلەك ژ ئەوى ئازار و هەستا نەخوشا بابى كىمبکەت. د دويفدا ئىكسەر بەشداربوويان هەولدايه، كو بۆ بابى خۆ بدەنه دياركرن، كو هيشتا يپن ل سەر سۆزا خۆ و دى

هەر وهكى د داتاياندا هاتينه پيشكىشكرن، ل سەرى دياردبیت چەند شىوازەكېن جودا جودا ژ كورى بۆ بابى هاتينه دان، لى يا ژ هەميان بەربلاڤتر، ستراتيجيەتا IFID، ب ریزهيا 35 % تاكەكەسین كورد، كو رابووینه بكارهينانا دەرپرینىن وهكى: (ببوره باب، ژ دل داخوازا

(%)، IFID (38%)، دهرپرینا شهرمزارییی (14%)، وهرگرتنا به‌رپرسیاره‌تییی دبیته (8%) .

3-د بارئ هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را خویشک و براین ئیک ته‌مه‌ندا سی ستراتیجه‌تین لیبورینخوازتنی هاتینه بکارهینان، کو رپژهیا سه‌دییا هه‌ر ئیک ژ هه‌وان ب ئه‌فی ره‌نگییه: مه‌به‌ست پینه‌بوون (35%)، IFID (34%) و پیشیارا چاکرنی ب رپژهیا (31%) هاتییه بکارهینان.

4- د بارئ په‌یدا بوونا ئاریشی د نافه‌را دوو هه‌فکاراندا زیده‌تر په‌نا بو ستراتیجه‌تیه‌تا دهرپرینا شهرمزارییی هاتییه برن، ب رپژهیا (47%) و د دویدا ئه‌ف ستراتیجه‌تین لیبورینخوازتنی ده‌ین: IFID (30%)، وهرگرتنا به‌رپرسیارییی (13%)، رازیبوون ل سه‌ر سه‌رپچییی (8%) و به‌لیندان بو دووباره ئه‌نجام نه‌دانی (2%) .

5-د بارئ هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را قوتابی و ماموستایدا، شه‌ش هاتینه بکارهینان، کو ئه‌و و رپژهیا هه‌وان یا سه‌دی ئه‌فه‌نه: IFID (32%)، شرو‌فه‌کرنا بارودو‌خی (30%)، پیشنیازکرن ژبو دووباره چاکرنی (22%)، به‌رپرسیاره‌تی وهرگرتن (13%)، هه‌روه‌سا دوو ژ ستراتیجه‌تین دیژی ب شیوه‌یه‌کی کیم هاتینه دیتن، وه‌کی دهرپرینا شهرمزارییی (2%)، دهرپرینا کی‌ماسییا خو (1%) .

دووباره سۆزین خو بجههینن هه‌روه‌کی دیار ب رپژهیا 28% ژ به‌شداربوویان ستراتیجه‌تیه‌تا پیشنیازکرن ژبو دووباره چاکرنی هه‌لبژارتیه‌یه. داگو هیشتا دلئ بابی خو ئارامبکه‌ن ب رپژهیا 20% ژ به‌شداربوویان هه‌ولدایه، کو دیاربکه‌ن هه‌وان مه‌به‌ست پینه‌بوویه سۆزا خو نه‌گه‌هینه ئه‌نجام، به‌لکو ئه‌و سۆزه هاتییه ژبیرکرن. د دویدا شرو‌فه‌کرنا بارودو‌خی ده‌یت ب رپژهیا 13% ژ که‌سان، کو بو بابی خو روه‌ندکه‌ن ئه‌و بارودو‌خ بوویه نه‌گه‌ری هندئ ئه‌و سۆزه نه‌هاتییه بجههینان. د دویدا ب هژماره‌کا کیم ژ به‌شداربوویان و ب رپژهیا 4% ژ که‌سان رازیبوونا خو دیارکرییه ل سه‌ر سه‌رپچییا هه‌وان نه‌نجامدای.

ئه‌نجام

د ئه‌فی فه‌کولینیدا، ئه‌م گه‌هشتینه ئه‌هان ئه‌نجامین ل خواری دیارگری:

1-د بارئ هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را دوو که‌سین بیانیدا، دوو ستراتیجه‌ت هاتینه بکارهینان، ئه‌وژی IFID و مه‌به‌ست پینه‌بوون، کو رپژهیا سه‌دییا IFID (92%) و رپژهیا سه‌دییا مه‌به‌ست پینه‌بوونی (8%)

2-د بارئ هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را دوو هه‌فالاندا، چار ستراتیجه‌تین لیبورینخوازتنی هاتینه بکارهینان، کو رپژهیا سه‌دییا هه‌ر ئیک ژ هه‌وان ئه‌فه‌یه: شرو‌فه‌کرنا بارودو‌خی (40%)

— عه‌بدولواحید موشیر دزه‌یی، زانستی پراگماتیک، چاپی به‌که‌م، چاپخانه‌ی پاک، هه‌ولیر، 2011.
— قیس کاکل توفیق، جوهره‌کانی رسته و تیوری کرده قسییه‌کان، نامه‌ی ماستهر، کولجی ئاداب، زانکوی سه‌لاحه‌دین، 1995.

بژیدهر ب زمانئ ئینگلیزی:

- AQUINO, K., TRIPP, T.M. and BIES, R.J. (2006) Getting even or moving on? Power, procedural justice, and types of offense as predictors of revenge, forgiveness, reconciliation, and avoidance in organizations. *Journal of Applied Psychology*, 91 (3), pp. 653.
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. New York: Oxford University Press.
- Ayad Ahmed.2017. The Pragmatics of Apology Speech Act Behaviour in Iraqi Arabic and English. De Montfort University-UK
- Al Adaleh, B.A.(2007).The Speech Act of Apology. *A linguistic Exploration of Politeness Orientation in British and Jordanian Culture*. Unpublished Doctoral Dissertation, leeds University
- BLUM-KULKA, S. and OLSHTAIN, E. (1984) Requests and Apologies: A Cross-Cultural Study of Speech Act Realization Patterns(CCSARP). *Applied Linguistics*, 5 (3), pp. 196-213.
- Brown, Penelope and Stephen Levinson. 1987. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: CUP.
- Cohen, A. & Olshtain, E. (1983). Apology: A speech act set. In Wolfson & E. Judd (Eds.), *Sociolinguistics and Language Acquisition* (18-35). Rowley, MA: Newbury House.
- Cohen, J.R.(1999).Advising Clients to Apologize. California: California University press.http://eprints.undip.ac.edu/24677/2/APOL_OGY_STRATEGIES_USED_IN_READER.
- Chamani,F & Zareipur, P.(2010). Across-cultural study of Apologies in British and Persian, concentric: studies in Linguistics 36.1: 133-153.
- Deutschmann, M. (2003). *Apologising in British English*. Unpublished Doctoral Dissertation, Umeå University.
- Fareeq Ali Hassan. 2014. *Apology Strategies in Central Kurdish with Reference to English: An Empirical Study in Socio-Pragmatics*. Doctoral Dissertation, University of Wales Bangor, UK.

6-د بارئ هه‌بوونا ئاریشی د نافه‌را راهینه‌ری و یاریکه‌ره‌کید، سی ستراتیجه‌جین لیبورینخوازتنی هاتینه بکارهینان، ب ئه‌فی ره‌نگی: گرنگیدانا که‌سی به‌رامبه‌ر (67%)، IFID (25%)، مه‌به‌ست بی‌نه‌بوون (8%).

7-د بارئ په‌یدا بوونا ئاریشی د نافه‌را فه‌رمانبه‌ره‌گی و ریقه‌به‌ریدا، پینج ستراتیجه‌تین لیبورینخوازتنی هاتینه بکارهینان، کو ریژه‌یا ئه‌وان یا سه‌دی ب ئه‌فی ره‌نگیه: IFID (30%)، سۆزدان بۆ دووباره ئه‌نجام نه‌دانئ (26%)، شرۆفه‌کرنا بارودۆخی (22%)، ده‌رپرینا شه‌رمزارییی (15%) و ده‌رگرتنا به‌رپرسیاره‌تییی (7%).

8-د بواری په‌یدا بوونا ئاریشی د نافه‌را باب و کو‌ریدا، ئه‌ف ستراتیجه‌تین لیبورینخوازتنی هاتینه بکارهینان: IFID (35%)، پیشنیازکرنا بۆ دووباره چاککرنا (28%)، مه‌به‌ست پی‌نه‌بوون (20%)، شرۆفه‌کرنا بابه‌تی (13%) و رازیبوونا ل سه‌ر سه‌ر پی‌چیی (4%).

ژیدهر

1- ب زمانئ کوردی:

— شیرزاد سه‌بری عه‌لی، پراگماتیک، چاپخانه‌ی حاجی هاشم، هه‌ولیر، له‌ بلاوکه‌راوه‌کانی ئه‌کادیمیای کوردی، 2014.

— عه‌بدولواحید موشیر دزه‌یی، کاریگه‌ری هی‌ز له‌ په‌یوه‌ندی نیوان ناخپه‌رواندا لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی پراگماتیکه، گو‌فاری زانسته مروفايه‌تییه‌کان زانکوی سه‌لاحه‌دین، ژ (42)، 2009.

- KIGER, P.J. (2004) .The art of the apology The right amount of contrition can significantly reduce the cost of settling lawsuits. *Workforce Management*, 83 (10), pp. 57-64.
- Mulamba, K . (2009). SOCIAL BELIEFS FOR THE REALIZATION OF THE SPEECHACTS OF APOLOGY AND COMPLAINT AS DEFINED IN CILUBA, FRENCH, AND ENGLISH1. International Pragmatics Association. *Pragmatics* 19:4.543-564
- Leech, G.(2014) .The Pragmatics of Politeness. Oxford: Oxford University Press.
- Robin E. Ebert. 2008 ATTORNEYS, TELL YOUR CLIENTS TO SAY THEY'RE SORRY: APOLOGIES IN THE HEALTH CARE INDUSTRY. *Indiana University School of Law*. Vol. 5:337
- Salehi.The Effect of Instruction on the Development of Pragmatic Competence. Sharif University of Technology. <https://www.researchgate.net/publication/274185507.2013>
- Searle.J.R.(1969). Speech Acts, Cambridge University Press.
- Sugimoto.N.(1999).Japanese apology across disciplines, NewYork : Nova Science Publishers.
- Kitao.S.K and Kenji Kitao.K. (2013). Apologies, Apology Strategies, and Apology Forms for Non-Apologies in a Spoken Corpus. *Journal of Culture and Information Science*, 8 (2) , 1-13.
- Fraser, Bruce. 1990. Perspectives on politeness. *Journal of Pragmatics* 14: 219-36.
- Garcia, C. (1989). "Apologizing in English: Politeness Strategies Used by Native and Non-native Speakers".<http://maj.teaching/appology/journal>,
- Gill, K. (2000) The moral functions of an apology. In *The Philosophical Forum*. Volume XXXI, No. 1.11 -27.
- Goffman, E. (1972). On face-work: An analysis of Ritual Elements in Social Interaction. Harmondsworth: Penguin http://www.indiana.edu/~discprag/spch_apology_e_s.html
- Holmes,J.(1990)."Apologies in New Zealand English."<http://www.english.nu.ac.th/libRARY/MAEng/2006/MAEng06-IS015.pdf>
- HOLMES, J. (1993) New Zealand women are good to talk to: An analysis of politeness strategies in interaction. *Journal of Pragmatics*, 20 (2), pp. 91-116.
- HUSSEIN, R.F. and HAMMOURI, M.T. (1998) Strategies of apology in Jordanian Arabic and American English. *Grazer Linguistische Studien*, (49), pp. 37-50.
- Kaya. BILINGUAL PRAGMATIC COMPETENCE: TURKISH-GERMAN BILINGUALS' APOLOGISING STRATEGIES. Doctoral Dissertation submitted to Duisburg-Essen, Standort Essen. 2012

الخلاصة

البحث الموسوم (استراتيجيات الاعتذار في اللغة الكوردية- دراسة تداولية) يتناول استراتيجيات الاعتذار و كيفية استخدام استراتيجياتها والاعتذار في العلاقات الأفقية و العمودية و تحديد نسبة استخدام كل استراتيجية حسب المنهج الوصفي التحليلي العام بالاستناد الى البيانات الاحصائية في تحليل نسبة كل استراتيجية.

توصل البحث الى عدة نتائج ، يبين نسبة كل استراتيجية مستخدمة للاعتذار في كل حالة مختارة. يتألف البحث من فصلين و مقدمة، يتناول الفصل الأول الاعتذار و استراتيجياته بينما يتناول الفصل الثاني الاعتذار في العلاقات الأفقية و العمودية، و توصل الباحث الى نتائج مهمة في نهاية البحث مع كتابة الملخص بالعربية و الانكليزية .

- ئەگەر بێ مه‌به‌ست ته‌ موبایلا برایی خۆ شکاند، دئ لیبورینی ب چ شیوه‌ ژئ خوازی؟

تۆ: _____

- ئەگەر ته‌ ب خرابی باس ل هنده‌ك تایبه‌تمه‌ندیین هه‌ڤکاری خۆ کرن و ئەوی ناگه‌ه ژیبوو، دئ ب چ شیوه‌ لیبورینی ژئ خوازی؟

تۆ: _____

- تۆ ژ بیربکه‌ی ئەو په‌رتووکا ماموستای دایه‌ف ته‌ د ده‌می ده‌ستنیشانکریدا بۆ بزقیرینی، دئ ب چ شیوه‌ داخوازا لیبورینی خوازی؟

تۆ: _____

- د راهیناناندا قوتابی ته‌ تووشی رویدانه‌کا جه‌سته‌ی ببیت، ب چ شیوه‌ دئ لیبورینی ژئ خوازی؟

تۆ: _____

- ئەگەر تۆ هاتبیه‌ ناگه‌هدارکرن ژ لایی ریڤه‌به‌ری ته‌فه‌ کو کۆمبونه‌کا فه‌رمانگه‌هی یا هه‌ی و تۆ نه‌چووبیه‌ کۆمبوونی، دئ ب چ شیوه‌ لیبورینی ژ ریڤه‌به‌ری خوازی؟

تۆ: _____

- ته‌ سۆز دابیته‌ بابئ خۆ کو دئ بۆ ئەوی چاکیته‌کی کری و ته‌ ژبیرکربیت، دئ ب چ شیوه‌ لیبورینی ژ بابئ خۆ خوازی؟

تۆ: _____